

545169517

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

99.4 Sødning, Julie Bø

RHB

KJØBENHAVNS
RAADHUS
BIBLIOTHEK

EXLI # BRIS

20 11 1871

FRU JULIE SØDRING

FØDT ROSENKILDE

Julie Lödning

FRU JULIE SØDRING

FØDT ROSENKILDE

EFTERLADTE OPTEGNELSER

AF

NICOLAJ BØGH

H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN

99.4
Sø

INDHOLD

I. Barndomsaar (1823—1843)	11
II. Hjemmet ved Vestervold (1868 —1887)	31
III. Udtalelser af Fru Sødring om hendes Kunst	43
IV. Begivenheder i Fru Sødrings Te- aterliv (Jubilæet. — Første Op- træden efter Italiensrejsen)	63
V. Sidste Aar	75
VI. Afsluttende Karakteristik	89

FORTALE

I det jeg forelægger disse optegnelser af min afdøde mand for læseverdenen, skal jeg ledsage udgivelsen med et par bemærkninger om deres tilblivelse.

I Nicolaj Bøghs første studenterår 1866—67, stod det kgl. teater i sin fulde glans. Af de udmærkede kunstnere, som dengang virkede ved nationalscenen, følte han sig ikke mindst hendragen til fru Sødring. Stor var derfor hans glæde, da fru Jerichau en formiddag i sit hjem på Charlottenborg forestillede ham for kunstnerinden. På fru Sødrings opfordring aflagde Bøgh kort efter visit i hendes hjem ved Vestervold.

Det var i hine tider skik og brug i København, at de unge mennesker, som fik adgang til byens familier, af sig selv indfandt sig om aftenen og »blev til té«. Det var en hyggelig skik, som også blev holdt i hævd i det Sødringske hjem. Blandt den kres af unge akademikere og kunstnere, som var nærmere knyttede til dette hjem, kan nævnes Frants Henningsen, William og Oscar Bloch, brødrene Krohn, G. Kringelbach, Otto Borchsenius, Godfred Christensen, Hans Friis, C. Weidemann, Peter Jerndorf, N. C. Hofmann-Bang m. fl.

For Nicolaj Bøgh blev tilknytningen til det Sødringske hjem på en tid, hvor fru Sødring stod i sin fulde kunst-

neriske kraft, af største betydning. De mange indtryk fra samtalerne med hende i disse år er det, som danne grundlaget for de foreliggende optegnelser, der ere blevne til, medens indtrykkene hos Bøgh endnu stod ganske friske.

Efter mit derom udtalte ønske har kontorchef M. F. Sødring forinden bogens trykning kritisk gennemgået manuskriptet og deraf ladet udgå alt, som havde mindre interesse eller allerede var læseverdenen bekendt. Det har derved ikke kunnet undgås, at bogen har fået en vis brudstykkeagtig karakter.

Med hensyn til bogens første afsnit bemærkede kontorchef Sødring, at hans afdøde moders barndom vel foreligger gengivet i hendes egne erindringer, men da Bøghs fremstilling dog indeholder flere nye træk, som utvivlsomt ere autentiske, mente hr. Sødring, at det lille afsnit burde medtages, som skét er.

Frederiksberg i marts 1910.

Theodora Bøgh.

I

BARNDOMSAAR

(1823—1843)

Christen Niemand Rosenkildes Fader var Bogbinder i Slagelse, hvor han selv blev født i Aaret 1786. Faderen var en stræng og alvorlig Mand. Til sine egne Børn kunde C. N. Rosenkilde fortælle, om hvor bange for Faderen han som Barn havde været, naar han havde forsét sig.

Datteren Julie mindedes at have hørt sin Fader fortælle om en Begivenhed i Barndomshjemmet i Slagelse, der havde gjort et stærkt Indtryk paa hende.

En Vinteraften sad den lille Christen Niemand med sine Forældre ved deres tarvelige Bord, hvorpaa dampede et stort Fad Risengrød. I en eller anden Anledning blev Forældrene kaldt ud og tog det tændte Tællelys med sig. Strax paakom der Drengen en uimodstaaelig Lyst til i Mørket at redde sig en Slurk Øl fra Flasken, der stod ved Siden af Grødfadet. Han rakte Haanden ud, fik fat paa Flasken og tog sig en Taar, da han i det samme hørte Forældrene komme. Rask satte han Flasken fra sig, men — o vé, — da Lyset atter fordrev Mørket, stod Flasken, til hans Forfærdelse og Forældrenes Forbauselse, midt i Grødfadet!

Fra Slagelse Latinskole blev C. N. Rosenkilde Student

i Foraaret 1804. Han gav sig til at studere Teologi og henlevede nogle meget fattige Studenteraar i København.

Mellem H. C. Andersens efterladte Papirer laa der nogle løse Blade med Paaskriften: »Optegnelser om bekendte Personligheder«. En af disse var Rosenkilde, om hvem Andersen skriver: »Fru Ørsted (H. C. Ørsteds Enke) boer nu paa Vestergade hos den Farver, som er nærmest Volden. Dér har tidligere den af Oehlschlæger i hans Levned omtalte Farverenke, Madam Møller, boet, og den nuværende Farverfamilie er af hendes Slægt; hun var en født Ørsted, og hos hende boede Adam Oehlschlæger og havde et lille Kammer paa ét Fag ud til Gaden. Han skrev dér sin »Aladdin«. Hver Søndag kom Brødrene Ørsted og fik Middagsmad sammen med Oehlschlæger hos Tante Møller; men der kom ogsaa en fattig Student. Han fik ikke Lov til at spise med ved Bordet, men spiste udenfor af en Tinskaal. En Søndag gav Tante Møller ham Lov til at sidde og høre gjennem den halvaabne Dør Oehlschlæger læse højt; men komme ind turde han ikke. Jeg ytrede til Fru Ørsted min Forundring over, at ikke Oehlschlæger eller Ørstederne lode Studenten komme ind. »Det vovede de ikke for Tante Møller,« svarede hun; »vilde Tante Møller ikke, maatte de lystre, det var den Tids Skik!« Ifjor kom Studenten som gammel Mand ind til Farverfamilien og bad, om han maatte se Oehlschlægers Stue, og spurgte om Tinskaalen, og den var endnu i Familien. Og Studenten selv var Skuespilleren Christen, Niemand Rosenkilde.«

Endnu medens Rosenkilde var Student, tog han imod en Ansættelse som Huslærer i Aarhusegnen.

Den omtrent tyveaarige *Maren Christensen* sad i et Værelse ud til Gaden i sin Faders Kjøbmandsgaard i Aarhus. Da hørte hun Hestetrav og gik til Vinduet; hun saae nu en opløben Student, som red daarlig paa en mager Hest; han drejede ind i Kjøbmandsgaarden, og snart var han i Stuen hos hende. Det var sin tilkommende Mand, Christen, Niemand Rosenkilde, hun da første Gang saae. Snart var Forholdet mellem dem saaledes, at han turde bede hende, om hun vilde korrespondere med ham. Det turde hun ikke, »fordi hun bogstaverede daarlig.« »Det er jo netop godt, at De saa faaer Øvelse,« svarede han, og saa gik hun da ind paa det. Kort efter var hun i Besøg paa en Nabogaard, og nu mødtes de ofte paa en Høj mellem begge Gaarde. Man maatte da vel sige, at de vare forlovede. Han fik i 1811 en Ansettelse som Kantor ved Aarhus' Domkirke og Forstander ved Byens Fattigskoler. Den 17de Maj samme Aar holdt de Bryllup. I 1816 flyttede de til København, hvor Rosenkilde vandt sin Berømmelse paa det kgl. Teater*).

Madam Rosenkilde havde i sin Natur den jydsk Paa-lidelighed, Jævnhed og Stilfærdighed. Hun var temmelig lille, flittig og nøjsom. I sit Hus var hun sparsommelig og omhyggelig mod Alt og Alle, saa *hun* var uden Skyld, naar Pengene ikke vilde slaa til. Flere som stode hende nær, har jeg hørt sige, at hun var som skabt til at supplere sin Mands Natur, og at der maaske ikke var En, der i den Grad som hun, var født til at være hans Hustru. Hun forstod ham saa godt og gik, ejendommelig som hun selv var, dog let ind paa hans Særegenheder.

*) Se Rosenkildes efterladte Skrifter I, »Autobiografisk Fragment« og P. Hansens Karakteristik (ib.)

Kjærlig og from var hun af Hjærte, og dertil meget humoristisk, fuld af *det*, man kalder »Mutterwitz«. Hun havde ikke mange Kundskaber, men var altid ganske sig selv. Hendes Gemyt udstraalede gennem de hjærtelige skjælmske Øjne. Hun talte meget stille og noget sagte. Det kunde forresten godt bruse op i hende, og naar hun hørte noget Daarligt om et Menneske, kunde det give et Sæt i hende, og hun fór da op med det Udbrud: »Hvor er han? Lad mig faa fat i ham!« Hun kunde ogsaa disputere ivrig med sin Mand og i Disputten blive vred paa ham; saa satte hun sig hen i en Krog og mumlede lidt om, at »Faer kunde være saa urimelig«.

Datteren Julie sagde engang om sin Moder: »Hvor er det yndigt med disse godlidende, gammeldags, lidt tykke Koner, der troer paa Alt, hvad Andre siger, og navnlig deres Mand, og saa gjerne vil gaa ind paa, at de selv kan tage fejl. Saadan var Moder akkurat.« Hun var blufærdig, og naar hendes Mand kom hen og klappede hende, rødmede hun. Hendes Svigersøn *Sødring*, hvis Vidnesbyrd var ægte, sagde engang om hende: »Hun var en af de ædleste, elskeligste Kvinder, jeg har kjendt.« Men kun hendes Nærmeste og enkelte Husvenner mærkede, hvilken uendelig Velsignelse hun var i sit Hjem.

Et lille Træk maa jeg fortælle om hende fra hendes ældre Dage; det viser hendes Hjærtelag og hendes Sans for Smaatingene i Livet.

Rosenkildes boede i deres Ægteskabs sidste Aar nede ved Filosofgangen. Her sad Madam Rosenkilde tit ved Vinduet og havde da lagt Mærke til, at en Del Ænder, hver Dag paa samme Tid, kom fra en Brændevinsbrændergaard

ved Siden af, vraltede over Vejen op over Voldskrænten og ned i Stadsgraven. Hun iagttog dem altid med stor Fornøjelse; men — en Dag bleve de borte. Hun var da aldeles urolig og kaldte paa sin Datter Marie, for hvem hun klagede sin Nød over Ænderne, men lige meget hjalp det. Næste Dag gik det ligedan, og Madam Rosenkilde blev endnu meget ulykkeligere. Tredje Dag holdt hun det ikke mere ud. Hun vilde have Marie til at gaa til Brændevinsbrænderen; men Datteren syntes, det var saa underligt at blande sig i fremmede Folks Affærer. Saa fik Madam Rosenkilde Tjenestepigen til at gaa derind. Det viste sig da, at Ænderne virkelig vare glemte og paa tredje Dag savnede Føde. Brændevinsbrænderens havde nemlig faaet en ny Pige, der ikke var vant til den Slags Forretninger. Nu frelste Madam Rosenkilde »sine rare Venner«, og havde lidt efter den Fornøjelse fra sit Vindue at se hele Andeflokken vralte højt rappende over Gaden.

Det var paa sine ældre Dage, hun havde Tid til at tage sig af Naboernes Ænder; i tidligere Tid havde hun Nok at gjøre med at sørge for »sine egne Kyllinger«. Der fødtes fem Børn i det rosenkildeske Ægteskab: Marie, Georg, Rose, Adolph og Julie; Julie var den Yngste og blev den 19de Juli 1823 født i Lille Kongensgade i København. Aftenen før hun skulde døbes, kom hendes Fader hjem fra Teatret og var aldeles henrykt over *Webers* Musik; Datteren skulde have den store Komponists Navn og kom da til at hedde Julie, Weber Rosenkilde.

Da Julie var et Aar gammel, flyttede Familien ud i Adelgade, daværende Nr. 272 skraas for Prinsensgade, i den bekjendte Gaard, som Adolph Rosenkilde har skil-

Kjærlig og from var hun af Hjærte, og dertil meget humoristisk, fuld af *det*, man kalder »Mutterwitz«. Hun havde ikke mange Kundskaber, men var altid ganske sig selv. Hendes Gemyt udstraalede gennem de hjærtelige skjælmske Øjne. Hun talte meget stille og noget sagte. Det kunde forresten godt bruse op i hende, og naar hun hørte noget Daarligt om et Menneske, kunde det give et Sæt i hende, og hun fór da op med det Udbrud: »Hvor er han? Lad mig faa fat i ham!« Hun kunde ogsaa disputere ivrig med sin Mand og i Disputten blive vred paa ham; saa satte hun sig hen i en Krog og mumlede lidt om, at »Faer kunde være saa urimelig«.

Datteren Julie sagde engang om sin Moder: »Hvor er det yndigt med disse godlidende, gammeldags, lidt tykke Koner, der troer paa Alt, hvad Andre siger, og navnlig deres Mand, og saa gjærne vil gaa ind paa, at de selv kan tage fejl. Saadan var Moder akkurat.« Hun var blufærdig, og naar hendes Mand kom hen og klappede hende, rødmede hun. Hendes Svigersøn *Sødring*, hvis Vidnesbyrd var ægte, sagde engang om hende: »Hun var en af de ædleste, elskeligste Kvinder, jeg har kjendt.« Men kun hendes Nærmeste og enkelte Husvenner mærkede, hvilken uendelig Velsignelse hun var i sit Hjem.

Et lille Træk maa jeg fortælle om hende fra hendes ældre Dage; det viser hendes Hjærtelag og hendes Sans for Smaatingene i Livet.

Rosenkildes boede i deres Ægteskabs sidste Aar nede ved Filosofgangen. Her sad Madam Rosenkilde tit ved Vinduet og havde da lagt Mærke til, at en Del Ænder, hver Dag paa samme Tid, kom fra en Brændevinsbrændergaard

ved Siden af, vraltede over Vejen op over Voldskrænten og ned i Stadsgraven. Hun iagttog dem altid med stor Fornøjelse; men — en Dag bleve de borte. Hun var da aldeles urolig og kaldte paa sin Datter Marie, for hvem hun klagede sin Nød over Ænderne, men lige meget hjalp det. Næste Dag gik det ligedan, og Madam Rosenkilde blev endnu meget ulykkeligere. Tredje Dag holdt hun det ikke mere ud. Hun vilde have Marie til at gaa til Brændevinsbrænderen; men Datteren syntes, det var saa underligt at blande sig i fremmede Folks Affærer. Saa fik Madam Rosenkilde Tjenestepigen til at gaa derind. Det viste sig da, at Ænderne virkelig vare glemte og paa tredje Dag savnede Føde. Brændevinsbrænderens havde nemlig faaet en ny Pige, der ikke var vant til den Slags Forretninger. Nu frelste Madam Rosenkilde »sine rare Venner«, og havde lidt efter den Fornøjelse fra sit Vindue at se hele Andeflokken vralte højt rappende over Gaden.

Det var paa sine ældre Dage, hun havde Tid til at tage sig af Naboernes Ænder; i tidligere Tid havde hun Nok at gjøre med at sørge for »sine egne Kyllinger«. Der fødtes fem Børn i det rosenkildeske Ægteskab: Marie, Georg, Rose, Adolph og Julie; Julie var den Yngste og blev den 19de Juli 1823 født i Lille Kongensgade i København. Aftenen før hun skulde døbes, kom hendes Fader hjem fra Teatret og var aldeles henrykt over *Webers* Musik; Datteren skulde have den store Komponists Navn og kom da til at hedde Julie, Weber Rosenkilde.

Da Julie var et Aar gammel, flyttede Familien ud i Adelgade, daværende Nr. 272 skraas for Prinsensgade, i den bekendte Gaard, som Adolph Rosenkilde har skil-

dret i »Carstens Skriftemaal«. Her boede Rosenkildes i Stueetagen med Opgang ad en Stentrappe inde i Gaarden. Der var ingen Entré. Man kom først ind i et lille Værelse, der var Rosenkildes Sovekammer, derefter ind i et andet lille Rum, der var Madam Rosenkildes; det blev ryddet ud og gjort til Kabinet, naar der var bedt Fremmede. Derfra kom man ind i Dagligstuen til Gaden og fra denne igjen ind i Rosenkildes Værelse. Fra Dagligstuen gik der en lille Trappe op til to Portværelser.

Dagligstuen var paa tre Fag, og ved Vinduerne var der Forhøjninger. Paa Væggen i Baggrunden stod der en stor Sofa med Messingharper som Zirat paa Siderne; i denne sov Rosenkilde og hans Kone daglig tilmiddag, hver i sit Hjørne; naar der var Fremmede sad der — som oftest — tre Personer i denne Sofa. Over den hang et Billede af Goethe, i Mahogni Ramme, og ved Siden af den, stod et stort bornholmsk Stueur. Ved en af Sidevæggene var anbragt et af Marschals gamle Klaverer; der var ingen Lænestole i Stuen. Fru Sødring sagde engang: »Jeg kan ikke sige, hvor det ofte piner mig, at Mo'er, som var saa svag, aldrig havde en Lænestol at sidde i, der existerede ingen i mit Barndomshjem.«

Rosenkildes Værelse frembød forskellige Tillokkelser, — ikke blot for et Barn. Der var nu først hans gamle Skrivebord med de mange Hylder og Christian d. Vtes Navnetræk, og saa var der de morsomme franske Karikaturer, som hang paa Væggene. Et af disse Billeder forestillede en Begravelse. Medens Præsten taler til Følget

om den afdødes Fortjenester, opfører en lille Hund sig højst upassende overfor Kisten.

Madam Rosenkildes Moder, den gamle Madam Christensen, var der i Huset, efter Julies Mening »en vel-signet gammel Kone«. Hun var høj og stærk og sad i Reglen og strikkede, med rank Ryg, paa den nederste af Forhøjningerne; paa den anden sad Moderen; paa en Kommode ved Siden af Bedstemoderens Forhøjning havde Julie ofte sin Plads og lærte af hende Sykunstens første Regler.

Hjemmet var meget tarveligt, men gammeldags hyggeligt. Om Aftenen, naar der var Fremmede, brændte der to Tællelys paa Bordet og et paa hver af Kommoderne, alle i Tinstager. Oppe paa første Sal hos Værentens, Grosserer Magnus's*) havde de en Astrallampe, og da Julie og Marie Rosenkilde engang var deroppe, sagde Julie: »Nej, vil Du dog bare se! Jeg har aldrig i mit Liv set noget Lignende!«

Det var ikke nogen stor Omgangskreds, Rosenkildes havde; men Alle, som kom der, vare deres Venner og mødte i bedste Stemning. Nævnes kan *Chr. Winther*, *Poul Møller*, Komponisten *Krøyer*, *J. L. Heiberg* og hans berømte Frue, *Henrik Hertz*, *P. L. Møller*, *Blicher* og *Phister* med sin Hustru *Charlotte Oehlenschläger*.

Julies nærmeste Veninder var *Gusta West*, Datter af Urtekræmmer West, og *Ida Storm*, Datter af Major Storm, (senere gift med Handskemager *Larsen*).

At det ikke alene var for Rosenkildes Skyld, de betydelige Personer gjæstede Huset, ses deraf, at de kom

*) Grosserer Magnus var Fader til Høedts Ven og »Skygge«, Litteraten J. C. Magnus.

der om Aftenen, selv naar de vidste, at han spillede paa Teatret. *Krøyer* var næsten hver eneste Aften en halv Sned Aar igjennem Medlem af den rosenkildeske Familie-kreds. Han kom ind, tog sin Lyseskærm, satte den for Tællelyset og slog sig til Ro. *Foersom*, hvis Samtale var lidt enfoldig, men som var rigtig rar, hørte — ligesom Christian Winther, — til de Trofaste. Der blev da tit læst højt i Kleist, Vosz, Schiller, Goethe, o. s. v., altid paa Tysk. Madam Rosenkilde forstod intet deraf, hun kunde kun Dansk, men hun sad altid smukt i sine egne Tanker ved sit Arbejde som den opofrende Husmoder. Naar man saa var færdig med Læsningen, begyndte man Allesammen at spille Kaart: »Store og lille Kasino«, »Styrvolt« og »Firkaart«.

En sjælden Gang havde Rosenkildes Selskab. En af disse Selskabsaftener stod senere tydelig i Julie Sødrings Erindring. Det var gamle Rosenkildes Fødselsdag. Phi-ster havde lige haft Bryllup med Charlotte Oehlenschläger; de gjorde Visit om Eftermiddagen og bleve saa indbudne til at komme igjen om Aftenen. Heibergs var der ogsaa, hun iført samme Dragt som paa Barentzens Billede, — overordentlig indtagende. Paa én Gang kom Julie ind i Moderens Soveværelse, der som sædvanlig var gjort til Kabinet; her saae hun Christian Winther paa Knæ for Fru Heiberg, der lod til at more sig over sin Tilbeder.

At det rosenkildeske Hus var gjæstfrit, lader sig vel let se af det Foregaaende. Denne Gjæstfrihed udstrakte sig ogsaa til »liggende Fremmede«. Ida Storms Broder blev Kantor paa Vallø og senere Sognepræst i Herfølge dér i Nærheden. Undertiden kom han kjørende

ind fra Vallø med sin Hustru, Moder og to Søstre og de bleve da sommetider flere Uger ad Gangen boende hos Rosenkildes. Var der Aftengjæster, og det trak for langt ud, inden man kunde bestemme sig til at bryde op, betydede Madam Rosenkilde, der var træt af Dagens Slid og Slæb, med stor Snildhed de Fremmede, at nu var det paa Tide at forføje sig hjem. Hun gik nemlig hen til Vinduet og sagde: »Nu er det ellers et rigtig rart Vejr!« Det kunde ikke misforstaaes, men Madam Rosenkilde var forresten overbevist om, at Ingen anede hendes skumle Hensigt.

Lige fra Julies Barneaar var, — efter hendes egne Ord, — hendes Natur saaledes, at hun ikke kunde taale at høre eller se Det, som var raat og uskjønt. Naar den rosenkildeske Familie var forsamlet ved Vinduet for at betragte Folkelivet paa Gaden og der saa sloges to Koner — »for dengang var der saa mange Koner, der sloges i Adelgade« — eller naar de saae en fuld Kone »paa Stigen«, saa blev de Andre staaende, men hun maatte altid bort fra Vinduet.

Blandt Julies Venner i Nabolaget var Spækhøkerens hende paa Hjørnet. Hos dem fandt hun det fortryllende, især, naar der lugtede af varm Flæskesteg; hun kom da hjem og sagde til sin Moder: »Nej, Mor, Du kan slet ikke tænke Dig, hvor dejligt der er derovre!« — To Gange hver Sommer var Julie med Spækhøkerens i Skoven paa en stor holstensk Vogn. De vilde altid have hende med »fordi hun var saa glad og sang saa dejlig for dem, naar de kørte hjem om Aftenen.«

Hun gjorde ogsaa andre landlige Udflugter, nemlig til »hendes Barndoms Ideal af et Landsted«. Lad hende

selv fortælle det! »Ja, hvor jeg kan huske det tydeligt! Jeg var henne i Sølvgade med Sadelmager Zahlmanns Børn. Paa én Gang forsvandt de; men saa lidt efter kom de igjen og sagde, at de skulde spørge fra deres Forældre, om vi havde Lyst til i Eftermiddag at tage med ud paa »Stedet«. Jeg blev ligesom gal af Henrykkelse og løb hjem i Adelgade for at faa Tilladelse; den kom jeg hurtig tilbage med. Saa gik Zahlmann foran, — han var høj og mager og sagde ikke et Ord, — saa kom der nogle Læredrenge med store Ruller Læder, saa Børnene, Ida og jeg. Ud ad Østerport gik det til de skyggefulde Glacier ved Garnisonskirkegaard; dér var »Stedet«, en lille Hytte med ét Vindue og én Skorsten, vi kunde slet ikke faa Plads derinde, men Zahlmann stod der og kogte Lakfernis. Udenfor væltede vi os i Græsset og plukkede af de mange vilde Blomster. Aa ja, hvor jeg dog kunde more mig dengang!«

Der var ellers to Steder, hvor Julie »laa paa Landet«; det var hos »Sonne« i Grønnegade og hos »Knudsgaard« i Prinsensgade. Sophie Sonne var en gammel Veninde af Madam Rosenkilde. Naar hun kom hen i Adelgade, sagde de Allesammen: »Nej, Sophie Sonne, er Du dér? Det var dog dejligt! Kom og faa Tøjet af!« Hun udbrød da: »Nej, I kan nu tro mig, om I vil, men der er saagu' ingen Steder i Verden, hvor de kan give En saadan en Modtagelse som her hos Jer.« Hun, — ligesaavel som Madam Knudsgaard, — kom altid fra om Formiddagen og saa hjalp de Madam Rosenkilde med at stoppe Strømper og Sligt.

»Sonne« indbød undertiden Julie til sig paa et Ophold af 3 à 4 Dage. Det svimlede for Julie, saaledes glædede

hun sig til det. Hendes Nattøj blev pakket ind, hun fik det i en Bylt under Armen, og saa havde hun en Følelse, som om hun skulde rejse langt bort. Endelig kom Tiden, da hun bankede paa »Sønnes« Dør og blev modtagen med Jubel. Der boede to gamle Damer i et lille Værelse ved Siden af Sønnes; hun og Julie kom ind til dem og de til Sonne; men saa gik de udenom ad Trappen; thi Døren mellem Stuerne kunde kun lukkes saa meget op, at de kunde stikke »Dagen«, som de abonnerede paa sammen, ind igjennem Sprækken; de raabte da ind: »Sonne, her er »Dagen«!« De to Gamle havde Krøller med Fiskeben. Julie morede sig i den Grad, at hun meget nødig vilde i Seng; men Sonne sagde: »Jo, nu maa Du i Seng, Barn; og læg dig saa med Ansigtet ind mod Væggen og sov!« — Sonne blev senere »Oldjomfru« paa Frederiks Hospital, og dér kom Julie og Gusta West til hende til Te. Det gjorde et stærk Indtryk paa Julie en Dag, da de vare der, og Pigen raskt raabte ind ad Døren: »Jomfru, jeg skulde sige, at Oldfruen er paa Bordet.« Samme Oldfrue var nemlig død og skulde dissekeres, og nu skulde Oldjomfruen give Lægerne Besked.

Madam Knudsgaard var Skipperenke og boede — som sagt — i Prinsensgade, lige overfor Rosenkildes; ikke desto mindre fik Julie ogsaa dertil pakket sin Bylt sammen og blev der i flere Dage. Madam Knudsgaard havde »et rigtig net Værelse med Udenomslejlighed«. Julie laa om Natten i samme store Seng som hun, inderst ved Væggen. Tidlig om Morgenen listede »Knudsgaard« sig op, klædte sig lidt paa, og humpede op ad en Trappe, fra hvis Øverste hun med Hovedet og Nakken skød en

Lem tilvejs, hvorpaa hun fra Loftet tog en Del Pindebrænde, som hun kom ned med, og gjorde saa Ild paa i den store Kakkellovn med Messigtromle. Julies største Fornøjelse derhenne var forresten at spejle sig i Knudsgaards runde, buede Spejl i Chatolklappen; naar hun gik frem mod det, blev hun rundere og rundere, og tilsidst en Kugle; naar hun atter gik tilbage, blev hun meget langstrakt, og saaledes kunde hun længe vedblive med at gaa frem og tilbage foran det.

Om Dagen sad Knudsgaard paa en Forhøjning henne ved Vinduet og strikkede og nynnede dertil. Julie løb da hen til hende, rakte Haanden ud og sagde: »Kan Du naa'en, Knudsgaard?« Knudsgaard slog efter den, men ramte naturligvis aldrig, da Julie altid trak den til sig. Engang sagde Knudsgaard: »Ja, Du kan tro, jeg skal naa'en;« og saa løb Julie i det Samme, saa Knudsgaard fik Overbalance og dumpede ned ad Forhøjningen.

Julie gik i Skole ved Holmens Kanal hos tre gamle Frøkener Foersom, »der var saa arrige, at de var ganske magre — hélt op paa Armene af bare Arrigskab.« Der »travede« hun hen hver Morgen med en lang Skolepose dinglende paa Armen, og deri en Hvedetvebak, som var det Eneste, Skolebørnene maatte have med, da Smørrebrød fedtede til. En af hendes Skolekammerater har sagt mig, at hun var temmelig grim og lidt klodset, med to lange gule Fletninger ned over Skuldrene. Hun var ikke flittig, men forstod altid at sno sig fra det, og hun morede alle Kammeraterne kostelig. Blandt Julies Skoleveninder maa nævnes Sine Caroc, Datter af Ingeniørkaptajn H. A. Caroc og Søster bl. a. til den senere General Caroc og Departementschef Caroc. Baade hun og

hendes sidstnævnte Broder vare gennem hele Livet nøje knyttede til Julie og hendes Slægt.

Børnene sad paa Skolebænken uafbrudt 5 à 6 Timer, og det kunde Julie ikke holde ud for Kjedsomhed, hun maatte skaffe Afvexling ind i Trivialiteten, og »Foersommerne« sagde da ogsaa om hende: »Der er altid saa mange Spilopper med Dig, lille Rosenkilde, og det er de tusinde Ting, Du finder paa, bare for at forstyrre.«

Dengang havde Skuespillerne af og til et Par Teaterbilletter, som de kunde uddele til Venner og Bekjendte. Julie var aldrig gladere, end naar hun kunde faa en af disse; naar »Foersommerne« saa bleve rigtig hidsige, lod hun det stige til det højst mulige Punkt; saa rejste hun sig fra sin Plads, gik hen til dem og sagde: »Jeg skulde spørge fra min Mo'er, om De ikke kunde have Lyst til iaften at benytte denne Billet.« Strax blev Tonen venlig, og det lød med den mildeste Stemme: »Tak, lille Rosenkilde, Tak! Hils Din Moder mange Gange, og tak hende saa meget; saadan en Billet er os altid velkommen.« Strax efter hed det: »Du er en meget skikkelig og rar lille Pige, Rosenkilde, naar Du bare ikke havde alle de Spilopper i Hovedet.«

I Hjemmet gik Julie altid under Betegnelsen »den lille«. Var der spillet et af Familiens Medlemmer et Puds, og Julie forsikkrede om sin Uskyldighed, hed det stedse: »Ja, vi kender nok den lille!«

Da Familien Rosenkilde i Julies 11te Aar flyttede ud til Østerbro, ophørte hendes Skolegang. Hendes Fader aftalte med en teologisk Kandidat Møller*), at han skulde

*) Christian Fred. Eberhard Møller, Søn af Assessor, Apoteker ved Frederiks Hospital M., blev senere Præst i Borberg, derefter i Karrebæk, og blev gift med Ida Storms Søster.

læse et Par Timer om Dagen med hende. Først undervistes hun i sit Hjem, og da hendes Fader engang her gik gennem Læseværelset, spurgte han Møller: »Naa, hvordan gaar det?«, hvortil denne svarede: »Jo, hun har jo et godt Hovede.« »Det er da rart, at jeg har et godt Hovede,« tænkte Julie ved sig selv, uden at forstaa, at der maaske bag denne Ytring kunde være underforstaaet: »Men Fliden trykker hende just ikke.« Senere læste hun hos Møller selv, der boede hos sine Forældre paa »Vennero« henne paa Kastelsvejen. Hver Morgen gik hun derhen med et mægtigt Landkaart over Evropa og en Masse Bøger under Armen, og hun var næsten altid ved at tabe nogle af dem. Senere i sit Liv havde hun ikke Indtryk af at have lært noget Videre derhenne, men derimod huskede hun tydelig den delikate Frokost, som Møller hver Dag fik ind paa sit Værelse.

Julie stiftede paa Østerbro mange nye Bekjendtskaber. Hun mindedes saaledes en Gartnermadam, der boede i et af Udhusene til Stedet. Vedkommende gik altid med en Rosenkrans om Haaret, og den faldt ned foran det ene Øje. En Dag var Julie nede hos hende, og med Et fløj der Madammen Noget i Øjet. »Tag det ud! Tag det ud!«, raabte hun. Julie lettede Rosenkransen og opdagede til sin Skræk, at det ene Øje var hvidt og blindt. »Det er ikke *det*, det er ikke *det*, det er naturligvis det andet,« skreg Madammen, forbitret over, at Julie havde opdaget Meningen med Rosenkransen.

Paa Østerbro udviklede hun sig fra Barn til ung Pige og blev konfirmeret i Slotskirken af Just Paulli, som hun lærte at vurdere højt. Morsom og ejendommelig, som hun var, blev hun buden meget ud, deltog ogsaa i Bal-

ler, »hvor vi fik Kirsebærssuppe mellem Dansene og alligevel var ellevilde af Glæde.«

Musikken havde Julie dyrket i en ung Alder. Faderen havde tidligt bemærket hendes musikalske Begavelse, og hun begyndte, da hun var temmelig lille, at modtage Undervisning i Klaverspil; men da hendes Lærer havde for Skik at slaa hende over Fingrene med en Pennefjer, naar hun ikke spillede rigtig, blev hun kjed deraf, og tilsidst hørte denne Undervisning op. Efter nogle Aars Forløb viste det sig, at hun, naar hun kom hjem fra Teatret, søgte at lokke ud af Klaveret de Melodier, hun havde hørt dér. Faderen fik nu Undervisningen bragt i Stand paany, hun fik en dygtig Lærer, Hr. *Kølle*, og hun ofrede nu gennemgaaende tre à fire Timer daglig paa Klaverspil; snart var hun kommen saa vidt, at hun til Faderens fuldkomne Tilfredshed kunde udføre en mendelsohnsk Duet for Violin og Klaver sammen med ham*).

Blandt de Personer, der ude paa Østerbro kom hos Rosenkildes og tidlig havde Øje for hendes usædvanlige Begavelse, vil jeg nævne *P. L. Møller*. Hun var dengang en 14—15 Aar og meget lystig og talende; han fulgte hende stadig med Øjnene og røbede tydelig, hvor optagen han var af hende. Til hendes Fader udtalte han, at »hende blev der Noget af«, hvilket de egentlig ikke troede derhjemme, hvor meget de end morede sig over at høre hende fortælle sine Historier.

P. L. Møller holdt ikke af at se hende strikke og sy: »Det kan De overlade til Andre, som ikke har Deres

*) Se Cabiro. Udvalgte Føljetonner, S. 285.

Evner!« sagde han. Senere, naar Fru Sødring fortalte dette, sagde hun: »Det var hans Fejl, at han ikke indsaac, at al huslig Gjerning saa udmærket lader sig forene med aandelige Interesser, ja netop er et sundt Hjælpe-middel for dem.«

I 1841 kom den norske *Henning Junghaus Thue*, der var filologisk Kandidat og Stipendiat fra Kristiania Universitet, her til København, for i omtrent tre Fjerdingsaar at studere ved Universitetet. Han var Søn af en Landmand og Kjøbmand fra Grimstad i Kristianssand Stift og paa denne Tid 26 Aar gammel. Thue var »en kjærlig poetisk Yngling«*), Noget af en Digter. I Danmark er han vel mest kjendt ved sin »Norsk Antologi« (1847). Denne unge, flittige og livlige Mand havde en flersidig Begavelse og mange Kundskaber. Han havde taget meget Del i det norske Studentersamfunds Liv og oftere her spillet Komedie, en Fornøjelse, han havde en sær-egen Glæde ved. Han excellerede især i smaa komiske Roller, hvilket syntes at staa i Modstrid til hans ellers alvorlige Natur. Han var blandt det unge Norges ideelle Kæmpere og var da ogsaa Ven med Danske som Orla Lehmann og Frederik Læssøe.

Thue lærte den attenaarige Julie Rosenkilde at kjende, og under sit hele Ophold hernede var han meget optagen af hende. En Tid om Sommeren var hun i Besøg hos en gammel Dame, Fru *Jantzen*, i Taarbæk. Da Thue hørte det, kom han strax derud, og Fru Jantzen lagde megen Betydning deri. En Dag gik de alle tre paa Dyrehavsbakken. Her købte Thue en lille Naal

*) Se Orla Lehmanns Erindringer I, S. 168.

i Form af en Due. Den forærede han Julie. Fru Jantzen bemærkede da: »De skal ikke give hende en Naal, thi den stikker Venskabet ud!« Hertil svarede Thue: »Nej Frue, dertil er Naalen dog for liten!«

Fra Danmark gjorde Thue, der havde et svagt Helbred, en stor Udenlandsrejse mod Syd og Vest, men besøgte senere flere Sommerferier København. Efter sin Hjemkomst til Norge i 1844 blev han konstitueret som Bestyrer af Arendals Realskole og blev i 1848 Lektor i Græsk ved Kristiania Universitet. Den 15. Januar 1851 bukkede han i Stuttgart under for en Nervesygdom. Han forblev altid ugift.

Vi ere nu naaede hen til Efteraaret 1843, da Julie Rosenkildes Debut paa det kgl. Teater fandt Sted.

Om den Evne hun ejede til at sprede Glæde og opmuntre har vi et smukt Vidnesbyrd i Jenny Linds Ord til hende. Det var nogle Aar efter Julies Debut, at den store svenske Sangerinde en Aften skulde optræde i »Regimentets Datter«. Kort før Tæppets Opgang spurgte hun: »Men hvar är Julie Rosenkilde?« Da Julie kom hen til hende, greb Jenny Lind hendes Hænder og udbrød: »Nu får Ni göra mig glad och gifva mig mod, det kan Ni altid, och jag är så ryslig rädd!« —

II

HJEMMET VED VESTERVOLD

(1868 - 1887)

Ved de selskabelige Sammenkomster i Sødrings Hus gik det afgjort borgerligt til. Hjemmet bar Præg af Velstand og Skjønhed. Retterne vare ikke mange, men udsøgte og ypperlig tilberedte, der var den smukkeste Harmoni i det Hele, — men borgerlig og jævn var Tønnen, Munterhed og Frihed herskede der, Talerne lød mangfoldig over Bordet, — Værten og Værtinden gik i saa Henseende ivrig i Spidsen, — og man morede sig ganske udmærket.

Mod deres Omgangsvener vare Sødrings i høj Grad gjæstfrie og der blev ikke set paa ydre Egenskaber. Da de havde holdt Bryllup, gav de hinanden Haand paa, at de i deres Hus kun vilde modtage Mennesker, som de holdt rigtig meget af, kun deres sande Venner.

Fru Sødring sagde engang til mig: »Det er *Glæde*, jeg vil have i mine Selskaber, — ikke *Overdaadighed* «

Fru Sødring havde ikke høj Respekt for Begrebet »Dame«. Flere Gange har jeg hørt hende, naar hun holdt Bordtale, variere Begrebet »Dame« og »Kvinde«, hvorpaa hun endte med at udbringe *Kvindens* Skaal. Det morede hende kosteligt, da det engang blev fortalt

hende, at en bekjendt Grossererfrue og Etatsraadinde havde omtalt hende og spurgt: »Er hun en *Dame*?«

Fru Sødring var en udmærket Værtinde. Man kunde mærke, hvor glad hun var ved sine Gjæster, sine »Venner«. Hultmann sagde engang til hende: »Aa, Fru Sødring, De er ogsaa altid saa stolt af Deres Venner!«

Hun foretrak ingenlunde det mandlige Køn. Engang hørte jeg hende sige: »Efter Bordet gik Herrerne ind at ryge Tobak, og saa var vi en rigtig hyggelig lille Kreds af Damer. Gudbevares, hvor man tager fejl, naar man tror, at *det* er kjedeligt, nej, fornuftige Damer kan netop tale godt sammen. Vi behandlede ikke Moder eller Dragter eller kom med Bysnadder,« — hun sagde aldrig »Bysladder«, men »Bysnadder«.

Den hjemlige Hyggelighed og Gjæstfrihed, som karakteriserede Fru Sødring, var en Arv efter hendes Moder. Hun sagde: »Hvad skylder jeg dog ikke min Moder! Alt det Kvindelige, der skaber et hyggeligt, lykkeligt Hjem og aabenbarer sig i de mange ordnende Smaating, — det fik jeg fra hende,« og hun føjede til: »Vi Hustruer, vi Kvinder i det Hele, vi maa nødvendigvis tit blive trætte af Smaating, det skal være saaledes, saafremt vi virkelig vil udrette den Gjerning, vi er kaldede til; men det glemmer Mændene saa tit, og saa maa vi blot overvinde os og lade, som om vi ikke er trætte. Det er lettere for dem, for Mændene; thi de blive trætte af det Store; det kan Alle se og tage Hensyn til.«

Af saadan en Ytring kan det ses, at Fru Sødring har følt, hvad det vilde sige, at have Meget at gjøre i al Stilhed. Det var næsten utroligt, hvad hun i sine Velmagtsdage kunde overkomme. Fire Børn voxede op om

hende, og det var ikke til at mærke, at denne Husmoder havde nogen Gjerning udenfor sit Hjem. Sødring sagde, at han ikke havde Begreb om, naar hun fik lært sine Roller. Selv sagde hun: »Jeg maatte liste mig til det, og saa hjælper det, at vi Kvinder gennemgaaende er hurtigere end Mændene.« Jeg har om Aftenen truffet hende siddende ene i sin Dagligstue. Døren stod aaben ind til Spisestuen, hvor Børnene sad og læste Lektier, medens hun lærte sin Rolle ved to Lys med billedsmykkede, transparente Skærme, som hun havde medbragt fra Paris.

Hun fik Tid til alt! Hun strikkede selv sine Børns Strømper, og »der er Ingen, der véd, hvor mange Tanker, der er strikket ind i saadant et Par Strømper, naar det er en Moder, der strikker dem til sine Børn; det maa absolut kunne hjælpe dem at trække i et *saadant* Tankenæt.« Hun var en klog og kjærlig Moder, der forstod Barnets Individualitet og respekterede den; hun var bange for at kjede ved mange Formaninger og for at vække Modstand ved et altfor afgjort Standpunkt. »Jeg maa lære mine Børn at kjende i hver Krog, der er i dem,« sagde hun; »og er der Noget ivejen med dem, er de legemlig syge, eller handler de urigtig, saa sætter det sig her oppe i Hovedet paa mig, indtil det igjen er godt Altsammen.« Da hendes unge Døtre begyndte at faa Indbydelser til Baller og Selskaber, sagde hun: »De er for gode til at gjøres Kur til af enhver Laps med ækle Øjne; de skal opdrages stille i Hjemmet; de maa kun komme paa faa Baller og aldrig forvænnnes; deres Hjærner skal ikke blive til Finker, men til Tanker.«

I Begyndelsen af 70erne havde Fru Sødring flere Som-

mere Landophold i Fiskerlejet »Sletten«. Herfra skriver hun til mig: »Jeg har det ganske henrivende dejligt her; mit Hus hedder Skovgaard. Her er fredeligt og stille. Huset ligger lige ved Stranden; her er en temmelig stor Have, og Skoven, kaldet Laveskov, ligger ogsaa lige ved. Marker, som gynger og bølger med Sæd og blomstrende Kløver, omringe de smukke Bøndergaarde. Her er godt at være for mig. Nu kjender jeg Bønderne, og det morder mig at besøge dem og hente Fløde og Æg hos dem. Nu er den Herlighed snart forbi, og ind skal og maa man til Byen og Menneskevrmlen. Jeg tror bestemt, at jeg havde været udmærket skikket til at være Præstekone paa Landet, jeg føler mig saa forunderlig lykkelig ved Landlivet, og al Huslighed interesserer mig jo meget. Dagen flyve her for mig, uagtet jeg staar temmelig tidlig op. Nu er ogsaa Vejret saa dejlig frisk igjen, — den stærke Varme taaler jeg ikke; jeg føler mig saa træt og mat i Varmen, mit Hoved bliver tungt, og jeg kan Intet foretage mig; men i disse Dage er jeg ganske flink; Badene ere kolde og salte, man føler sig forynget ved dem. *Sødring* er her i disse Dage; han kom i Løverdags Aftes og tager ind Onsdag Morgen, — det er hele hans Ferie; han har haft det meget strængt i Sommer, men han er flittig og mageløs udholdende.«

Det var Savnet i Sommerlivets Glæde, at Fru Sødring var skilt fra sin Mand og tildels fra sine Børn.

Sødring var en usædvanlig smuk Mand. Han var snarere over end under Middelhøjde, mørkhaaret, med markerede Træk, kroget Næse, graa Øjne med det livligste, kraftigste Blik under stærkt buskede Øjenbryn. Han havde spidst Fuldskæg. Han var yderst meddelson,

djærv og sandfærdig, hjærtelig i sin Færd, frisindet i bedste Betydning; fuld af Sans for Livets højere Ytringer, som ogsaa for det komiske; umiddelbar i sin Latter, brav og kærlig. Saaledes har jeg kjendt og elsket denne prægtige Mand, denne sande Personlighed, til hvem man strax fæstede ubetinget Lid.

En enkelt Gang blev Fru Sødring Sommeren igjennem i København, og Familiens Glæde over Naturen indskrænkede sig saa til gammeldags Skovture eller til Aftenvandring ud til en lille Have, Sødring havde kjøbt paa Johannevej ved Ladegaardsaaen, hvor Vennerne ogsaa ofte sattes Stævne.

I senere Aar blev der Tale om at købe et lille Sted paa Strandvejen. I den Anledning sagde Fru Sødring til mig: »Jeg har Lyst til det; nu, jeg bliver ældre, vil jeg ikke flytte saa langt bort, at jeg ikke daglig kan se Sødring; jeg vil have ham hver Dag i de Aar, vi har tilbage, og han kan hver Dag komme derud paa Strandvejen. Før kunde jeg have levet om Sommeren her i Byen, for da havde jeg lige overfor mig Volden med mine grønne Ahorn-, Kastanie- og Elmetræer, men nu er *det* forbi. Jeg kan ikke lade være at græde, naar jeg ser, de fælder de gamle Træer derovre. Nu har jeg kun et lille Stykke af Volden tilbage, og dér er et rædsomt Spektakkel af Børn; De kan jo nok tænke det: af alle Kjældere i hele Kvarteret øser de utallige op hver Eftermiddag og slipper dem løs paa den lille Plet deroppe, og jeg, som altid maa have aabne Vinduer, er da nærved at blive forrykt af Skraal. Igaar maatte jeg gaa ind til Sødring og sige: »Jeg holder det ikke ud; nu har en stor Pige i halvanden Time uafbrudt staaet og raabt:

»Ma—thil—de!« ned ad St. Pederstræde. Her er bedst om Morgenen Kl. 6—6¹/₂. Naar jeg kommer ind i Stuen, aa, saa er her saa dejligt, ingen Børneskraal, og blinkende Dug paa Græs og Grene. Men sér De, det vilde jeg jo have nok saa smukt paa Landet. Tænk, om vi skulde faa det Landsted! Hvad vilde Mor have sagt, om hun havde hørt det? Ja, det er nok ikke meget stort, men dog større end mit Barndomsideal af et Landsted.«

Det blev virkelig til Alvor: Sødring købte Stedet, som var smukt beliggende ved »Emilie Kilde« med Have ud til Sundet. I dette Landsted kom Efterladenskaberne fra det gamle Hjem i Adelgade, hvilke Fru Sødring altid havde holdt i Ære, til Hæder og Værdighed; de gamle Møbler blev pudsede op og anbragte her. At ogsaa andre mindeværdige Sager fik deres Anvendelse her, vil f. Ex. kunne sés deraf, at da jeg en Dag spaserede med Fru Sødring i Haven derude, sagde hun pludselig midt i Samtalen: »Der ligger Madam Conradsen!« idet hun pegede paa en gammel Parasol; »saadan kalder vi den,« sagde hun, »fordi jeg spillede Madam Conradsen med den i »De Fattiges Dyrehave.«

For at illustrere hendes Sommerliv herude afskriver jeg nogle Brudstykker af Breve, hun har sendt mig: Den 19de Aug. 1876 »Idag er her paradisisk skjønt. Nu sidder jeg paa en Høj, som ligger lige ved Stranden; det er det mest fortryllende Vejr, Himmelen klar, dyb, blaa med de dejligste hvide Skyer. Stranden er vidunderlig skjøn, den striber sig med mørkt Blaåt, lyst Blaåt, Grønt og Graat og Hvidt; Bølgerne ere smaa og krusede, Baadene glide stille forbi med hvide og røde

Sejl. Forskjellige snadrende Andefamilier befinde sig meget vel i denne Skjønhed

. . . . Naar jeg sidder herude paa min Strandhøj og sér al denne mageløse Skjønhed i Naturen, saa er der Noget i mig, der siger: »Nu begynder et nyt Liv for Dig her;« mine Kræfter vilde ikke slaa til mere til den store Virken som Skuespillerinde; nu har jeg Lov til at leve *alene* for min Mand, mine Børn og mine kjære Venner. I 31 Aar har jeg delt mig. Gid jeg maa leve op, føle mig ung og være Meget for Alt, hvad jeg ejer! —« (Senere): »Saadanne Maaneskinsaftener, som vi har i denne Tid, kan ikke beskrives; Ord kan ikke udtrykke en saadan Skjønhed. Iaften, — Torsdag d. 27de Avg. (1879) — er det en saadan Aften; Alt i Haven er *saa* klart belyst af Maanen, at hver Blomst ses, — man kunde godt plukke Blomster. Og en Stjernehimme! saa vidunderlig! Ja, det er vist, her er dejligt. Fire Aar, fire Sommere har jeg levet her; gid jeg maa mindes dem med Taknemmelighed! Imorgen Fredag, rejser jeg ind til mit kjære Hjem.«

4de August 82 . . . »Dette vedvarende Tordenvejr er slemt for mig; det er, som om jeg vandrer i lunkent Vand med underlige Rædsler i; det virker saa nedtrykkende paa mig, og jeg gaar med stadige Smerter i Hovedet og Kvalme. Idag synes jeg, det er lidt friskere; men vældige Skyer drage over Hovedet, og uagtet de ere skjønne at se til, true de tillige. Her er dejligt, og jeg er usigelig taknemmelig for mit velsignede Hjem.«

Den 5te Febr. 1885 . . . »Jeg længes ofte efter Havet. Min Strandstue ude paa Landet er mit kjæreste Værelse; desværre kan jeg ikke taale Blæst. Om Sommeren har

jeg jo gjerne været en fire Maaneder ude paa Landet; det var tit svært for mig at blive i min Stue, naar Øresund var i stærkt Oprør; Bølgerne, store, hvidskummende, slog højt, Søvandet slog langt ind i Strandhaven. Naar saa Stormen har lagt sig, er det henrivende at gaa derover, op paa Højen; Bølgerne gaa endnu voldsomt, jeg faar Stænk i Ansigtet, den lille Bro er ikke til at komme ud paa — ak ja, det var storartet dejligt. Ni Sommere har jeg været dér. Hvor Sødring var glad dér, hvor han elskede det Sted; han opgav aldrig sin kjære Tanke at bo dér Vinter og Sommer; derfor anvendte han saa Meget paa det.«

Fra sit Hjem udsendte Fru Sødring tit sine smaa Billeder med Indbydelse til at komme i Mørkningen og blive om Aftenen: »jeg synes, vi kunne sidde og passiare ganske utrolig dejlig sammen,« skrev hun; »jeg skal fortælle Alt, hvad jeg har oplevet i Rummel og Tummel, i Stue og Stilhed.« Eller hun indbød En til at træffe »unge Venner og Veninder til Passiar og Leg.« Det var Aftener, man aldrig glemmer, mindst dog dem, hvor man var der alene. Alt var fængslende. Fra Væggene lyste de mange skønne Malerier, hendes Døtres Sang lød ved Klaveret, hun selv samlede den lyttende, leende Kreds omkring sig. Hun fortalte saaledes, at man af Latter var nærved at falde ned af Stolene; thi selv for sine Allernærmeste havde hun stedse det Geniales Nyhed.

Naar hun meddelte Noget om Andre, traadte alle de Personer, hun omtalte, aldeles tydeligt frem med Stemme, Gestus og det Hele. Man følte, hvor stort det var at give Alt i saa smaa og simple Træk. Og hun stolede

paa, at hun havde gode Tilhørere og Tilskuere, der opfattede hver lille Enkelthed i Fortællingen; thi hun forklarede aldrig, hvad hun mente med Det eller Det, og man maatte med stor Samvittighedsfuldhed følge hendes hele Person; Alt i den talte, og ofte opdagede man Smaatræk, som vare karakteristiske for de Personer, hun omtalte, men som man nu først ved hendes Fremstilling blev opmærksom paa, og som viste hendes overordentlig skarpe Opfattelse og Iagttagelsesevne. Jeg har aldrig hørt nogen fortælle saa malende, saa levende og virkeligt som hun. Man sad længe og holdt Latteren tilbage for ikke at miste et eneste Ord eller Træk. Jeg tror, det er sandt: hun var endnu større Kunstnerinde i sin Dagligstue end paa Scenen.

Og fik man saa Plads ved hendes hyggelige Tebord, saa bemærkede man snart, at det var ikke alene hende, der førte Ordet. Hvor samtaledes her ikke, hvor disputeredes der, hvor var man uenig og dog i fuld Sympati overfor hverandre. Der blev formelig ikke Plads eller Tid til hvad Hver vilde sige. »Tilgiv, Sødring, husk hvad det var, Du vilde sige; jeg vilde blot tilføje,« og saa strømmede hendes Ord frem. »Undskyld mig, Julie, det var blot en Bemærkning,« og saa talte han, ivrig og friskt, djærvt og varmt — altid selvstændigt. Og Børnene! Deres Individualitet respekteredes hver for sig og havde fuld Ret til at ytre sig. Hvor kunde Fru Sødring da ikke være tilbageholdende overfor sit Eget, anerkjendende og modtagende over for Andres!

Da hun havde baaret sit første Barnebarn over Daa-ben, sagde hun til mig: »Hvor var det dejligt, da *Fog**)

*) Den senere Sjællands Biskop, da Provst og Præst for Holmens Menighed. Fru Sødrings kjære Præst.

gav mig alle Spørgsmaalene, og jeg skulde besvare dem; det var, ligesom jeg selv blev døbt paany, sammen med mit lille Barnebarn.«

Den 25de Maj 1874 var det 25 Aar siden, at Ægteparret Sødrings Bryllup havde staaet. De havde glædet sig meget til paa denne Dag at samle deres store Vennekreds til Fest; men faa Dage forinden døde en nær Slægting af Sølvbrudgommen, og Festen maatte udsættes. I al Stilhed fejredes Dagen i Hjemmet.

Sødring havde hos *Exner* bestilt, som Gave til sin Hustru, et Billede af en Bondekone, der passer sit Arnested og sine Børn. Det blev til det bekjendte Maleri af en Moder, der sysler i sit Køkken og et Øjeblik standser for at sé til Siden, hvor hendes Lille gjør de første Forsøg paa at gaa, idet Søsteren, som sidder noget derfra, siger: »Saa kom da!«

Da Fru Sødring paa Sølvbryllupsdagens Morgen traadte ind i sin Stue, stod Billedet dér, dækket af et Dannebrogssflag; det blev afsløret, og hendes Mand sagde da til hende: »Det skal Du have, fordi du har lært vore Børn at gaa, og fordi Du har sørget for vort Hus saa udmærket, som Du har det.« Kort Tid efter fortalte hun mig dette, og da sagde hun tillige: »De Ord af Sødring glædede mig mere, end jeg kan sige det. Jeg elsker det Billede. For nogle Dage siden, da jeg sad og saae paa det, tænk Dem, saa vilde jeg kigge om bag Døren, der staar aaben. Kan De nu ikke ogsaa forestille Dem, hvad for en Have der er udenfor med Buxbomhække, Pæoner, Morgenfruer, Levkøjer og alle de mange morsomme Planter, Bønderne har!«

III

UDTALELSER AF FRU SØDRING
OM HENDES KUNST

Julie Sødring troede selv, at Madam Mortensen i »Tordenvej» egentlig var hendes kæreste Rolle; »jeg holder saa umaadelig af den,« sagde hun. »Jeg følger altid med de Personer, jeg fremstiller, ud af Scenen og ser, hvad de tager sig til i Mellemtiden, og jeg holder mest af dem, der har Meget at gjøre, medens de er ude af Scenen, og det har Madam Mortensen i »Tordenvej«, saa man kjeder sig aldrig sammen med hende.«

Denne Udtalelse er interessant, fordi den viser, hvilken kunstnerisk Fantasi Julie Sødring var i Besiddelse af. Man mindes Phisters Udtalelse til hende, da hun havde udført en Rolle, hvor hun i en Scene fra Havedøren skulde kalde paa sin Datter, der var nede i Haven. Phister sagde: »Jeg beundrer Deres Fantasi. Jeg kan paa Deres Stemme høre, hvor langt Pigebarnet er nede i Haven.«

Da »Tordenvej» skulde gjenoptages i 1866, vilde Direktionen, paavirket af Phister, give Fru *Phister* Madam Mortensens Rolle, hvorved Opførelsen udsattes et Aar*). *Mantzius* gav da Møde med et Brev fra *Hostrup*, hvori

*) Se Overskous Teaterhistorie, B. 7, S. 388.

der stod, at hvis Fru Sødring ikke kom til at spille Rollen, ønskede han ikke Stykket gjenoptaget.

Fru Sødring sagde selv: »Det som jeg har bestræbt mig for i min Kunst, er *at være god af Hjærte*, saa jeg ikke saarede Nogen, naar jeg lod mit Humør og Lune spille, men opdrog dem, fordi de holdt af mig og kunde sé Alvoret bag det Altsammen. Nej, der er dog ikke Noget saadan som det sandt Komiske; det staaer saa højt, fordi den dybe Moral ligger bag ved det. Det var derfor, at *Heiberg* kunde sige til mig, at der var Intet, der henrev ham saaledes, som det Komiske. Kan De saa tænke, hvad jeg maatte føle, da jeg en Dag i et Selskab, kort efter at jeg havde debuteret, stod og talte med en Dame, og en Nysgjerrig trængte sig frem for at høre hvad jeg sagde, men snart mismodig vendte sig bort med de Ord: »Gud, — hun er jo alvorlig!«

»Sandhed er som Gud selv; den overbeviser ved sin egen Magt. Ser man den i ren Nøgenhed, saa tvivler man ikke et Øjeblik; det har jeg følt tit paa Scenen, at formaæde jeg at fremstille Noget ganske som det er, saa havde jeg i det Samme sejret.«

Og med Hensyn til hendes Naturlighed, som hører saa nøje sammen hermed, sagde hun en anden Gang: »Jeg vil slet ikke »spille Komædie«, jeg vil være et naturligt Menneske paa Scenen. Det er rent tilfældigt, at Tæppet gaar op, og Tilskuerne faa at se et Stykke Livshistorie; men *jeg*, som optræder i denne Livshistorie, véd slet ikke af, at de ser det.«

Sandhed betager ved sin Simpelhed, ved sine ringe Midler med de store Virkninger; saaledes ogsaa hos Fru Sødring. Hun talte ikke særlig højt, hun gjorde meget

faa og smaa Gestus, aldrig slog hun ud med Armene, men bevægede Hænderne en Smule og i stærk Sindsstemning knyttede hun dem. — Hun maskerede sig ikke og brugte saa godt som ingen Sminke. Herom ytrede hun sig saaledes: »Hvor kan jeg faa den rette Naturlighed og Sandhed i min Fremstilling, naar jeg maler mig over; saa kan jeg jo ikke med Frihed benytte mit eget Muskelspil. Naar jeg spiller en Rolle, saa rører dens Indhold min Sjæl, og *det* aabenbarer sig i mine Træk langt finere og sandere, end hvis jeg sminker mig. Desuden — naar jeg nu spiller en Scene, i hvis Begyndelse jeg er vred, og i hvis Slutning jeg bliver god og kjærlig, hvor skal jeg saa faa den vrede Rynke bort? Der er jo intet Skjærnbræt, bag hvilket jeg kan gaa og viske den ud. Hvis jeg bærer Maske, saa spiller jeg ikke frit, ikke med Naturens Sandhed i mit Udtryk; derfor kan jeg ikke indlade mig med den Slags Midler, selv om jeg i den Henseende staaer ene paa Teatret.«

En Dag talte vi om hendes *Moderation* som Skuespillerinde. »Det ligger i min Natur,« sagde hun; »det har jeg haft lige fra min tidligste Ungdom. Jeg var jo af et urimeligt Humør, jeg gik jo altid og sang og dansede, og saa kunde jeg dog lige i det Samme klæde mig i de gamle Roller og være ganske adstadig. Fader sagde saa tit til mig: »Du kan sgu godt lægge lidt mere Krudt for, gjør det kun!« Men jeg *kunde* ikke; dertil var jeg altfor bange for at komme over den Streg, som netop i det komiske er saa fin og dog saa nødvendig, for at det skal blive Kunst. Tit, tror jeg, Publikum var af Faders Mening, at jeg ikke var stærk nok.«

Af denne Fru Sødrings Moderation kom hendes Sky

for at fremstille saftige, grove, drøje Figurer. Hun maatte have Skjønheden med i det Komiske, ellers befandt hun sig ikke vel. Derfor havde hun mere Lune end Vittighed, og derfor elskede man hende mere, end man kritiserede hende. Paa Scenen som i det daglige Liv havde hun den hurtigste, yndefuldeste Overgang fra den lystigste Skjæmt til det følsomste Alvor, og man kunde da se, hvor nær disse Sindsstemninger ligge hinanden, udrundne som de ere, af den samme Rod, af det rige Hjærte. Skjøndt Fru Sødring kunde udtrykke stærke Overgange i sit Spil, var der aldrig Uro over det; hun var altid i kunstnerisk Hvile.

Og naar hun traadte ind paa Scenen og strax blev kjendt og modtagen saa hjemligt, som om Alle sagde til hende: »Velkommen! Du er en af vore Egne! Vi forstaa Dig fuldt ud, Du hører til vor nærmeste Slægt og til de Kjæreste i den,« saa var Sagen den, at hun hélt og holden var *dansk*.

En stor Hjælp havde Fru Sødring — ikke egentlig i sin Stemme, thi den var ikke usædvanlig vellydende, — men i sin Udtale. Man vil erindre, at det sidste Vink, hendes Fader havde givet hende, da hun skulde ind paa Scenen for at debutere var dette: »Vær . . . især *tydelig!*« Det fulgte hun hele sit Liv igjennem. Ikke en Nuance i Stemmen, langt mindre et Ord gik tabt for Tilhørerne, og hun karakteriserede Figuren gjennem Stemmelyden. »Fædrelandet« gjorde tidlig opmærksom paa hendes Styrke i saa Henseende, idet dens Anmelder, da han omtaler en Opførelse af »Barselstuen« siger, at det er taabeligt at lade den stumme Dame her udføres af Jfr. Rosenkilde, der netop er Mester i at bruge sin Stemme. Se-

neré taler *Edv. Brandes* *) med Rette om hendes *Talevirtuositet*; han siger: »Hun forandrede saalidt sin Stemme, som hun udnyttede det enkelte Ords Klangfarve og den symbolsk malende Akcent. Hun brugte hele *Sætningen* som logisk Bygning til dramatisk Virkemiddel. Enhver, der hørte opmærksomt efter, vil have mærket, hvorledes, naar Fru Sødring havde sagt en af sine smaa Replikker, der udgjorde hendes Styrke, Ens Øre modtog en vis Klang af den samlede Sætning, der svarede til dennes rent logiske Betydning, og at det var denne Talens Rytme, der paa én Gang henvendte sig til Hoved og Hjærte, eller rettere gennem Forstanden til Hjærtet«

Fru Sødring, der ikke vilde ses paa og beundres, vilde fremfor Alt høres og forstaas. For at opnaa den beundringsværdige Klarhed i Replikken, der gjorde den saa skarp og rammende, lod hun i Sætningen, Tankens Dragt, Akcentuationen snart være som det fineste Broderi, snart som dybe, grove Sting. Det gjaldt om ikke at spille et eneste Ord, hvis Betoning kunde knytte Tilhørernes Tanke til hendes. Hvor rig var ikke denne Modulation! Man tænke paa Kobbersmeddemadammens slæbende Jargon med alle Æ-lydene, paa Madan Rusts for-dærvede kjøbenhavnske Afsnubben af Slutningskonsonanterne, og man springe saa i Tanken fra dennes *Møjet godt* over til Madam Georges rørende, graadblandede Mæle. »Kamp og Sejers« tarvelige, meget konventionelle Prosa blev gennem Musikken i hendes Stemme, der afvexlende aandede Glæde og Stolthed over Sønnen,

*) Se Edvard Brandes: Dansk Skuespilkunst, S. 190—91.

Ydmyghed i Kjærlighed til ham og Resignation for hans Skyld, til en sand Hymne over Moderkjærligheden, jeg ikke véd at sammenligne med Andet end Hartmanns skønne Melodi i »Liden Kirsten«. En eneste Gang har Fru Sødring forsøgt en fuldkommen Stemmeformandling, nemlig i en af hendes sidste Roller, Fruen i »Helene«, og Forsøget kronedes med Held, men karakteristisk nok, Publikum, der var uvant med dette stærke Spil hos den yndede Kunstnerinde, var yderst sparsom med Bifald og Anerkjendelse. Ellers var det altid den samme Stemme, kun et ødselt Væld af skiftende Tonefald.

Hun ytrede selv om sin Diktion: »Min Stemmes Betoning paa Scenen staar over Faders; den er finere, vistnok fordi jeg er Kvinde og har — som saadan — gratiøsere og zartere Overgange i den. Den staar i nær Forbindelse med min rythmiske Sans. Jeg tror ganske vist, at jeg ikke havde kunnet fremstille Moderømheden i »Kamp og Sejer«, hvis jeg ikke havde været musikalsk; jeg føler, hvorledes denne Gave hjælper mig, hver Gang jeg skal sige en Replik.« Man kommer ved Fru Sødrings Ord til at tænke paa en Ytring i Goethes »Wilhelm Meister« (Fjerde Bog, Beg. af 14de Kapitel), hvor der siges, at en Skuespiller uden Kjærlighed til Musik aldrig kan komme til et tydeligt Begreb om og Følelse af sin egen Kunst. Ligesom man agerer meget lettere naar Gebærderne ledsages og ledes af en Melodi, saaledes maa Skuespilleren ogsaa i Tankerne ligesom komponere sig sin prosaiske Rolle, at han ikke blot monotont kludrer den af efter sin individuelle Skik og Maade, men behandler den i tilbørlig Afvexling efter Takt og Rytmus.

I Forbindelse hermed er det værdt at gjøre opmærksom paa, at ligesom hendes Sangstemme hjalp hende til at udføre Vaudevillens Sange, bevirkede hendes Sangnatur, at hun forstod Vaudevillens Art. Hun sagde: »Er det ikke sandt, at naar Ens Lune, Ens Glæde er paa det Højeste, saa faar man Lyst til at synge. Og er der ikke Stemninger, der løfte sig saa meget opad, at de kun frigjøre sig i Sang. Det er det bedste Forsvar for og Forklaring af Vaudevillen. De, der finder den unaturlig, har aldrig været i ægte lyrisk Stemning.«

Fru Sødrings stumme Spil var udmærket. Hun var aldrig selvkjærlig fremtrædende under sine Medspillendes Replikker, hun afledte aldrig Opmærksomheden fra det Væsentlige, men Det, der blev sagt, supplerede hun ved sit Udtryk, ved sin sjældne Evne til at *høre efter*. Hendes Mine afspejlede den Talendes Ord. Hun saae den Medspillende lige i Øjet, og det gav Liv i dem Begge.

Man har beskyldt Fru Sødring for *Ensartethed*. Denne Beskyldning synes mig at røbe et noget grovt Syn. Hvor vid en Rækkeevne er der ikke mellem hendes Magdelone i »Den Stundesløse« og Forpagterkonen i »Kamp og Sejer«, mellem Geske Klokkers og Fru Bøgedal i »Mester og Lærling«. Sagen kom engang paa Bane i hendes Dagligstue, og hun sagde da: »Jeg vil, at der i min Kunst som i mit Liv, ligesom i et Musikstykke, skal være én Grundtone hélt igjennem, og det skal være min egen Personlighed, min egen selvstændige Individualitet, som saa nuanceres i de flest mulige Retninger, og det tror jeg, har der været. Man gjør det jo ellers til en Hovedbetingelse for al betydende aandelig Virksomhed, at den Udøvende har en bestemt Ejendommelighed, som

kan kjendes gennem alle hans Frembringelser. Gjælder ikke, det Samme Skuespilleren? Er der nogensinde bebrejdet *Andersen* eller *Marstrand* eller *Gade*, at man strax kan kjende dem i deres Frembringelser? Er *det* ikke netop deres største Hæder? Jo, naar jeg kommer ind paa Scenen, vil jeg have, de strax skal se, det er *mig*.« Jeg anfører denne Udtalelse, skjønt jeg jo vel indser, at man godt kan beholde sin Individualitet og dog udfolde den i stor Mangfoldighed; men — som sagt — jeg finder ikke, der ligger Stort til Grund for Beskyldningen om Fru Sødrings Ensartethed.

Man kan maaske bedst bedømme en Skuespillers Aandskraft ved at se, hvad Vedkommende kan faa ud af en Rolle, i hvilken Forfatteren saa godt som Intet har givet. Fru Sødring viste allerede i sin Debutrolle hvad hun i saa Henseende formaaede, og oftere frelste hun tarvelige Figurer fra at gaa tilgrunde; og saaledes viste hun sig ofte stor; det var hendes *fødende* Kraft.

Men hun var ogsaa *gjenfødende*. En dansk Filosof, Biskop B. J. Fog, har sagt, at alle Gjentakelser ere aandløse, og en anden, Søren Kierkegaard nemlig, har talt om Gjentakelsernes Aandrighed. Er det ikke saaledes at forstaa, at Gjentakelser paa Forstandslivets Omraade ere aandløse, paa Følelseslivets det Modsatte? Ellers saae det galt ud med en Bøn som Fadervor, eller med Alt, hvad der hedder i dybeste Forstand at elske. Og Fru Sødring, denne følelsesfulde Kunstnerinde, hun talede Gjentakelsernes Sag. Hun sagde: »Folk har saa tit sagt til mig, at de nok kunde forstaa, jeg kunde holde ud at spille en Rolle en to-tre Gange, men saa maatte det blive rædsomt trættende. Aa, hvor de lidt forstaa mig! Hvor

mange Gange har jeg ikke, naar jeg efter at have spillet kjørte hjem fra Teatret — hvor mange Gange har jeg saa ikke tænkt ved mig selv: »Nej, Det og Det var ikke godt, det skal blive bedre næste Gang!« Og naar jeg saa var kommen i Seng om Aftenen og skulde sove, hvor pintes jeg da ikke af mine Roller. Saa begyndte jeg paa den første Replik og gik derpaa dem alle igjennem, og saa, — begyndte jeg forfra. Folk glemmer jo, at det altid er et Menneske, jeg forestiller, og det vil sige, at det er Noget af det evige Liv; det bliver ved at være nyt, selv om det er nok saa gammelt; der bliver ved med at skabes deri, og man bliver *aldrig* færdig dermed; jo mere man kommer frem, desto rigere og interessantere bliver det netop.«

Hun maatte spille de Roller, Forfatterne skrev for hende; men oftere konstruerede hun sig selv saadanne og ønskede inderlig, at hun var Digter, saa hun kunde frembringe dramatiske Arbejder, hvori hendes Personer figurerede. Det kan have sin Interesse at vide, hvilke Mennesker hun da gjerne vilde have fremstillet. Jeg kjender kun faa af dem; og der er mange. Hun sagde: »Naar jeg om Morgenens gaar og klæder mig paa, vrimler Figureerne om mig, saa jeg næsten aldrig kan blive færdig med Det, jeg skal.« Kom man saa samme Formiddag og besøgte hende, eller man mødte hende paa Gaden, kunde det ske, at hun gav sig til at fortælle om sine »Ideer«, og det vrimlede da om hende med Skikkelser, som hun alle forenede i *sin* Person. Malende gav hun Situationen eller Figuren, og det glimtede genialt og levende frem fra hendes Følelse, Fantasi og Tanke.

Jeg skal fremføre nogle enkelte af hendes Yndlingsfigurer. Hun vilde gjerne spille en gammel Pige, der skulde giftes og ikke turde vise, at hun virkelig var forelsket i *ham*, hun skulde have, ja, knap selv turde tro derpaa. »Aa, saadant et Kvindehjerte er uendelig rigt og uendelig ungt og uendeligt blufærdigt,« sagde hun. »Jeg kan jo mærke det paa mig selv i dette Foraar, jeg véd ikke, hvor jeg skal hen for nye, rige Følelser, og nu er jeg dog gammel; jeg siger til mig selv: »Det er jo, som om Du var en ganske ung Pige,« og jeg kan næsten ikke lade være at tro det. Sæt nu, at jeg var saadan en gammel ugift Pige, der virkelig skulde giftes i dette Foraar — aa, hvor jeg skulde kunne lægge et Livs Indhold ind i det Menneske, hvis jeg skulde fremstille hende.«

Saa vilde hun ogsaa gjerne være »en meget gammel, hvid Oldemoder«, der modtager hele Familien paa sin Fødselsdag, eller en dygtig Kone, der er umaadelig hidsig og hvert Øjeblik forløber sig slemt, men stadig midt i Hidsigheden fortryder det bitterlig og saa ikke véd Alt, hvad hun skal finde paa, for at gjøre det godt igjen. »Maa hun ikke være yndig i den Overgang, da det Gode bryder frem? Saadanne Koner holder jeg saa meget af,« sagde hun.

Saa vilde hun ogsaa »urimelig gjerne« være en distræt, meget nærsynet, men ivrig Husmoder, der stadig forlagde sine Nøgler, sit Strikketøj, o. s. v., og fortvivlet søgte efter det uden mindste Resultat, medens hun altid havde det et eller andet Sted paa sig selv. Den største Ulykke var, at hun heller aldrig kunde finde sine Brillen, — de sad nemlig altid skubbede op i Panden.

Endelig havde hun Lyst til at fremstille en Kone, der

var fornem født, men havde giftet sig under sin Stand og nu blev foragtet af sine Nærmeste. Hun skulde være meget dygtigere, sandfærdigere, indholdsrigere og noblere end disse, og nu skulde det engang komme til et Sammenstød med dem, ved hvilken Lejlighed hun skulde sige dem Sandheden, og i denne Scene staa som den Overlegne, fint Dannede, Varmhjærtede, Udviklede, — hvorved hun fik hele Sympathien og Sejren paa *sin* Side.

En Formiddag modtog jeg følgende Brev fra hende; det var skrevet paa Sødrings Madpapir: »Skynd Dem nu og vær den Første, der faar den Idé, som nu i dette Øjeblik faldt mig ind — tag den snart under Behandling. Kan De erindre, at vi talte forleden Aften om et Hjem med emanciperede Kvinder, hvor Sønnerne maatte sætte Maskinen paa Bordet og hjælpe Moderen med hendes Paaklædning. Men jeg har nu tænkt paa, om Moderen ikke ogsaa kunde være paa Parti med Døtrene. Hun bør bestemt styrte afsted fra Hus og Hjem til Forelæsninger o. s. v., saaledes, at kun Faderen og Sønnerne er ved Hjemmet. Men nu kommer Frelsen: en Ballon fra Paris med unge Franskmænd befrier Kvinderne, som kun er smittede af Tidens farlige Ideer, men igrunden gode. *Kjærlighed*, den *Alt frelsende* Kjærlighed, befrier dem!«

Som man ser, er det her Tidens litterære Røre og Indtrykkene fra Paris' Belejring, som har grebet Fru Sødring.

Med stor Begejstring kunde Fru Sødring skildre saadanne Yndlingsfigurer, men selv i den største Henrevetthed var hun altid i Ro og Hvile — og man fik det Indtryk, at hun aldrig kunde komme ud af Ligevægt.

Hendes rige, gode Hjærte spillede altid Hovedrollen ved Opfindelsen af saadanne Personer som de ovennævnte, og naar hun havde skildret dem, vilde hun altid have dem fremstillede til Brug for Scenen; hun fandt det mærkeligt, at en Forfatter ikke uden Videre kunde benytte dem. Man mærkede, at det var *Skuespillerinden*, hos hvem de fremkom: hun fæstede Blikket alene paa *sin* Rolle, der var ingen anden opstillet, som havde Forbindelse med denne, ingen Idé laa bag det Hele — det indskrænkede sig til enkelte meget karakteristiske og godt opfundne Skikkelser, som viste, i hvad Retning hendes Geni gik.

For til Slutning at samle de spredte Træk til et Hele, kan det siges, at Fru Sødring som Skuespillerinde maa karakteriseres ved den fine, sikre Maade, hvorpaa hun gjennemtænkte sin Rolle, den sjældne Ro, Fasthed og Klarhed i Fremstillingen, den overordentlige Naturlighed, Hjærtevarme og Elskværdighed, den rene Smag og Takt, den absolutte Foragt for al falsk Effekt, det store Herredømme over alle sine Fremstillingsmidler. Hvis det er rigtigt, at Sandhed, dannet ved Skjønhed er Skuespil-kunstens Grundlov, saa tjente hun tro under denne. Lunet blomstrede langs hendes Veje, det Komiske trængte sig ud af hver Fold i hendes Klædebon. Og hvor var hun dog hjemlig hyggelig, godmodig og dog revsende, opdragende og dog frigjørende. Hun betog ved en mærkelig Enhed af Umiddelbarhed og Reflexion.

Og saaledes, som hun var, maa hun regnes til det danske Publikums kjæreste Yndlinge. Og hun stolede paa det, hun var tryg og fortrolig i sit Forhold til det; og hun havde stor Respekt for det, paa samme Tid,

som hun følte sit Ansvar imod det. Hendes Kunstnersamvittighed kan ses af følgende Linjer, hun har skrevet til sit Portræt i en Almanak: »Det er Scenens Opgave at moralisere og at belære. Kun forsaavidt den opfylder denne sin Bestemmelse er dens Existens berettiget, men i saa Fald bør den ogsaa være ligestillet med Skolen og Universitetet.«

Det at foragte »Publikum« var hende vederstyggeligt. Jeg hørte hende engang udtale sig nedsættende om en af vore bekendte Forfattere, fordi denne i et Selskab havde sagt, at det var ham aldeles ligegyldigt, hvad Publikum dømte om ham, hun mente, at en saadan Ytring var et Tegn paa hans Letfærdighed som Forfatter, og desuden troede hun ikke paa dens Sandhed. »Den Forfatter, der mener *det*,« sagde hun, »kan ikke have nogen Interesse af at virke ved hvad han skriver og har ingen Tro paa det evigt Sande i sine egne Udtalelser; han skriver kun for sig selv, og det vil sige, at han som Forfatter er ganske gold og betydningsløs. Hvad mig selv angaar, saa er det af yderste Vigtighed for mig at vide, at Publikum synes om *mig* og min Kunst; ellers har jeg ingen Næring og faar ingen Tro paa mig selv.« En anden Gang var hun ilde berørt af, at en Komedieskriver havde sagt til hende: »Det undrede mig i høj Grad, at mit Stykke blev antaget; thi det er kjedeligt og vil ikke gjøre Lykke.« Hun sagde: »Det bemærker han naturligtvis kun, for — hvis det falder igjennem — at kunne sige: »Jeg sagde det i Forvejen; jeg vidste det!« Derved viser han kun, at han ikke er Kunstner; var han det, saa havde han brændt det, hvis det var mislykket og aldrig budt hverken Teater eller Publikum, hvad der

er kjedeligt og mislykket. For den Slags Mennesker er Kunsten ikke hellig.«

Men satte hun Publikum højt, saa lader det sig ikke benægte, at hun nærede grumme ringe Respekt for Journalistikkens selvbestaltede Kritikere af Faget. Hvad de skrev om hende, vidste hun sjældent Besked med, og hun stolede endnu sjældnere paa deres Dom; hun manglede overhovedet Tillid til Kritikeren som Levebrødsmand. Heri samstemmede hun med sin Fader.

Paa den anden Side modtog hun gjerne Kritik af sine Kammerater paa Skuepladsen og udbad sig ofte deres Raad. Hun havde ogsaa blandt disse flere Venner, som altid sagde hende Sandheden, saasom *Pätges*, *Schneider* og *Eckardt*, der, — skjønt de ikke selv vare betydelige Skuespillere, — saae kritisk godt paa Andres Spil. Derfor bad hun ofte ved Prøverne dem om at sætte sig ned i Parkettet for at iagttage, og saa senere ytre sig. *Hultmann* hørte ogsaa til Dem, der sagde hende, hvad han mente, og han har selv ytret sig til mig: »Hun var mærkværdig fin og ypperlig i sine Præstationer. Blev hendes Lune, i hendes Ungdom, en enkelt Gang saa utæmmeligt, at det gik en Smule over Stregen, behøvede man blot at gjøre en ganske lille, næsten stum Antydning, strax var hun tilbage indenfor Kunstens strængeste Grændser.«

Instruktion modtog hun aldrig, selv ikke engang af sin Fader. Men det er en Selvfølge, at hvor den kunstneriske Naturbund var saa ensartet, som her hos Fader og Datter, maatte der, selv uden direkte Instruktion, finde en Forstaaelse Sted, som kun behøvede et lille Vink, for at det skulde blive klart, hvad der mentes. Gamle Rosen-

kilde, der aldrig gav sin Datter ligefremme Anvisninger og endog sjældent indfandt sig paa Prøverne for at se hende, overværede derimod bestandig den første Opførelse af ethvert Stykke, hvori hun havde en Rolle; var han fornøjet med Udførelsen, tilkjendegav han det ved et lille Nik, et Smil, et Haandtryk, eller ved en lille Ytring som: »Jeg kan se, Du er *min* Datter.« Havde han Et og Andet at udsætte, da faldt der blot en lille Antydning derom, som han var vis paa vilde blive forstaaet*). Han sagde til hende: »Husk paa, at naar Du staar paa Scenen, saa spiller Du paa et stort Instrument; alle Strængene gaar ud fra *Dig*; Du skal stemme dem, og Du skal spille paa dem.«

Det glædede ham naturligvis meget at spille med hende, fremfor Alt i »Gjenboerne«, hvor han var Kobbersmedden, medens den treogtyveaarige Datter spillede Kobbersmedmadammen og morede Rosenkilde kostelig ved Foredraget af Visen om Søren, der stod paa Post*). Da Rollen senere blev tagen fra ham, sagde han blot: »Aa, — jeg holdt dog saa meget af at staa dér og høre hende synge den Vise.« De spillede ofte sammen. I »En Søndag paa Amager« var hun hans kjærlige Datter. I *Lesages* »Tjeneren sin Herres Medbejler« spillede de ypperlig det gamle Ægtepar, og det var ikke sjældent, at de spillede Mand og Kone; det blev derimod et uopfyldt Ønske hos hende at komme til at agere hans Moder, hvilken Tanke var hende meget morsom. Naar de fra Scenen fulgtes ad ud mellem Kulisserne, »var han altid saa rar, skjønt han Ingenting sagde«; han klappede

*) Se Cabiros: »Udvalgte Føljetonner«, S. 290—91,

*) Se sammesteds S. 292.

hende blot paa Skulderen. »En ministeriel Embedmand« fik en særlig Betydning derved, at »Gamle Rosenkilde« spillede deri sammen med sin Datter *Julie*, sin Søn *Adolf* og sin Sigerdatter *Anna*, det morede dem alle meget.

Rosenkilde sagde engang til sin Datter: »Jeg har aldrig kjendt noget Menneske, der har ført saa lykkeligt et Teaterliv som Du.« Det maatte hun blandt Andet sande i Forholdet til alle sine Medspillende; jeg tror ikke, der var En af dem, hun i Længden havde noget Ud-staaende med. Strax, da hun kom til Teatret blev hun protegeret og vejledet af de To, hun ifølge sin Begavelses Art maatte konkurrere med: Jfr. Jørgensen og Madam Winsløw, hvilken Sidste afgav hende de to første Debutroller. Anna Nielsen var ligefrem forelsket i hende, medens hendes Mand, N. P. Nielsen, indskrænkede sig til ridderlige Buk og formél Høflighed.

Der var over Fru Sødring blandt Kunstfæller noget Husmoderligt. Mange af dem var hendes personlige Venner, der kom i hendes Hjem. Ved Prøverne paa et Stykke (»De hvide Roser«), jeg var Medforfatter til, fik jeg hende at se bag Kulisserne.

Hvor hyggelig var hun ikke iblandt Alle i Personalet; hun omgikkes dem som sin Familie og bragte afvejen alt det Tomme og Spredte, der kan være bag Scenen. Da Emil Poulsen i første Akt af det omtalte Stykke skulde give Fru Eckardt en Buket, havde Fru Sødring bragt den frisk med fra sin egen lille Have, og hun havde endvidere mindre Buketter med til »sine smaa Veninder, ja, egentlig paa en Maade Døtre«. ∴ de unge Skuespillerinder. Da Generalprøven var forbi, foreslog

hun at improvisere »en lille Fest« paa Scenen. Alle bleve placerede omkring et Træbord, hvor et stort Ark Papir agerede Dugen, og dér serveredes da Kage og Vin. Hun udnævnte sin Broder Adolf til Vært og overtog selv Pladsen som Værtinde, og begge udfyldte de med største Elskværdighed deres Stilling; under Alles inderlige Latter fortalte de kostelige Historier, de holdt morsomme Taler, og Tiden fløj.

Jeg tror, at Fru Sødring havde megen Ære af det udmærkede Sammenhold, som da fandt Sted paa Teatret. Og *det* havde Betydning for Kunsten: i Foyeren førtes der aandrige, alvorlige Samtaler, og under Stykkernes Indstudering forbandt de Rollehavende, som havde Scener at spille sammen, sig indbyrdes til private Prøver, hvor de saa ved en sjælden Udholdenhed viste deres Respekt for og Kjærlighed til Kunsten, idet de gjorde deres Præstationer saa fuldendte som mulig. Her var Fru Sødring meget ærlig i at sige sine Medspillende sin Mening om det Præsterede. Hun havde ogsaa et godt Blik for Enhvers Anlæg og selvfølgelig ogsaa for Valget af Roller. Forfængelig Overvurdering af egne Evner var hun haard imod.

Men gjorde hun, hvad hun kunde for at gavne Skuespilkunsten paa sin egen Scene, saa var hun ogsaa tilrede for at fremme dens Sag paa Sekondteatrene, og naar Skuespillerinder derfra henvendte sig til hende om Raad eller bad hende om at instruere dem, var hun med Glæde parat. Men her blev hun undertiden forskrækket for Dilletantismen og det Stærke i Udtryksmaaden.

Jeg husker saaledes, at jeg en Dag kom op til hende,

lige efter at hun havde instrueret en ung Dame, der i Stykket skulde tiltale en afdød Onkels Portræt. Hun begyndte: »O-o-o-o-o!« Du, min elskede Onkel!«, eller noget Lignende. »Nej, det gaar aldrig i Evighed an,« afbrød Fru Sødring hende. »Hvad tror De, Deres Onkel vilde sige til dette: »O-o-o-o-o!«? Han maatte jo tro, De var bleven gal. De skal slet ikke tale, som om der sad Tilskuere dernede; Sagen er den: De staar alene og er ulykkelig; saa drives De til i al Ærlighed og Naturlighed at tale med Deres kjære gamle Velgjører.« Da Fru Sødring fortalte dette, gav hun sig til at le og sagde: »Ja, jeg var jo nødt til at tage det saadan, da hun *skulde* sige Replikken; men Situationen var jo slem, for et Pigebarn, der staar og taler til et gammelt Portræt, maa jo være en opstyttet Skrue!«

Saaledes kunde Fru Sødrings Teaterliv sikkert kaldes lykkeligt. Kjærlighed til Kunsten og Kjærlighed til Menneskene forbandt sig hos hende paa den frugtbarste Maade.

IV

BEGIVENHEDER I FRU SØDRINGS
TEATERLIV

JUBILÆET — FØRSTE OPTRÆDEN
EFTER ITALIENSREJSEN

Hvor højt Fru Sødring var skattet af sit Publikum og sine Kunstfæller, fik hun straalende Beviser paa den Dag, da hun havde været Skuespillerinde i 25 Aar, d. 5te November 1868, og optraadte i sin Debutrolle Jacintha i »Den sorte Domino«. Tilfældigvis har jeg faaet i Hænde et Brev, som jeg Dagen efter hendes Jubilæum har skrevet til en af mine Nærmeste; det kan staa her som en Dagbogsoptegnelse.

»Hele Dagen igaar var det, som om her var en Slags Folkefest i København. Hvem man saa mødte, talte de ikke om Andet end om Fru Sødring og Alt, hvad der angik hende. Det følger af sig selv, at jeg var i Teatret. Gjennem hele første Akt kjedede man sig rædsomt. Anden Akt er den eneste, hvori Fru Sødring spiller. Man gik ikke ud mellem Akterne, og der var temmelig stille paa Tilskuerpladsen.

Endelig bankede Koncertmesteren paa Sufflørkassen: Musikken skulde begynde. Da gik der med Et en ganske mærkelig Lyd gennem Teatret; det var ikke Folks Tale, thi Alle tav — der var ikke et Ord at høre. Hvad betød da denne besynderlige Lyd? Det var, som

et stærkt, forventningsfuldt Aandedrag af et Folk, det var, som en heftig Feber, som Sommerregn i mange Blade. Ingen, som ikke har hørt det, kan gøre sig Begreb om den uforklarlige Aandelighed, der var over det. Fru Sødring sagde senere, at hun, der dengang stod inde paa Scenen bag det lukkede Tæppe, følte det, som om hendes Aandedræt blev indestængt, Intet gjorde et Indtryk paa hende som dette, og det viste virkelig ogsaa en mageløs Forventning og Deltagelse.

Langsomt rullede Tæppet op. Hun stod i Baggrunden ved et lille Bord, med Ryggen mod Publikum. Alt var stille. Da vendte hun sig om og gik langsomt ned mod Lamperækken. En aldeles overvældende Storm af Klap, Bravoraab, Hurraer, Léver, Begejstringsjubel og Hyldingsytringer susede og brusede ind over hende, Luften var mørk af Blomster, og snart dækkede de Scenen. Da var det et ganske usædvanlig skjønt Syn at se hende staa der ganske simpelt og kvindelig, virkelig elskelig, med sænkede Øjne og foldede Hænder, uden at hilse, ja, uden i mindste Maade at bevæge sig; men i Ansigtet var hun hvid som en Væg. Kun én Gang løftede hun Blikket og saa ud paa Folk; og da var der i hendes Øjne et saa yndigt Taknemmelighedens og Kærlighedens Lys, at Alle jublede meget stærkere og ligesom tog hende varmt i den aabne Favn. Da bøjede hun sig og tog en Buket op, som hun sluttede i sine foldede Hænder, og det gjorde hun saa sandt og følt, at man mærkede, hun slet ikke stod paa Scenen, men som det taknemmelige, kærlige, ædle Menneske ligeoverfor den ubeskrivelige Hyldest. I dette Øjeblik var det, som jeg holdt endnu mere af hende end før, eller rettere

sagt: det blev mig klart, hvor højt jeg skatter hende. I et saadant Øjeblik tror jeg nemlig, man skal lære Folks Karakter at kjende. Hvor sand, hvor naturlig, hvor hjærtelig og ægte kvindelig er hun dog ikke! Folk raabte, saa hun maatte høre det: »Nej, hvor er hun dog yndig! Hvor er hun dog til at holde af!« Hun forsøgte flere Gange forgjæves at komme til Orde. Endelig mærkede man, hun vilde bryde af og begynde at tale; da tyssede man paa hverandre. Hun løftede sine morsomme Øjne op paa Uhret tilhøjre og sagde: »Klokken er Et!« Denne i og for sig saa lidet morsomme Replik lød saa kostelig, at Jubelen atter brød vældig frem og atter hindrede hende i at spille videre.

Da Phister kom ind og hilste hende som sin 25aarige Forlovede, hvorom der intet staar i Stykket, blev Blomsterregnen igjen stærk, hvorpaa han bukkede sig og tog en stor Buket, som han overrakte hende, idet han triumferende førte hende frem for Publikum. Ligesom han havde improviseret sin første Replik om sin »25aarige Forlovede«, saaledes tilføjede han nu ogsaa: »Men jeg skal jo ikke nægte, at nu længes jeg rigtignok efter, at vi kan faa Bryllup.« Da han derpaa bad om »et lille Nysse« i Anledning af Festdagen, gav hun ham to paa Munden. I Haanden havde hun en ny Snustobaksdaase med Indskriften: »Til Jazinth fra hendes femogtyveaarige Forlovede Gil Perez.« — Senere hen i Stykket kom *Hultmann* ind som en ung Laban, der skulde sidde og kokettere med en Spanierinde, som dansede for ham; men da han fik Øje paa Fru Sødring, der stod ved Siden, faldt han hélt ud af Rollen, gik hen og tog begge hendes Hænder og lykønskede hende. Det kan ikke nægtes: det var udenfor Reglementet; men det var

usædvanlig hjærteligt og kjønt, og Publikum var saa ganske med.

Efter Tæppets Fald for anden Akt udbrød der igjen en ubeskrivelig Hyldestilkjendegivelse, som kun for en Del blev standset derved, at *Wilhelm Holst* traadte frem og oplyste Publikum om, at Tjenestereglementet forbød Fru Sødring at træde frem. Hendes Paaklædningsværelse paa Teatret var i den Grad smykket, at hun ikke havde kunnet faa Plads til at klæde sig paa derinde, men maatte laane et andet.

Jeg var mellem de Lykkelige, som var indbudt i hendes Hjem efter Forestillingen. Udenfor Huset ved Vester-vold var der af Husfællerne tændt Begfakler, som strax stemte festlig. Alle Værelserne straalede og duftede af Lys og Blomster — der var saavist over hundrede sjældne, store Blomsterbuketter, saa man vandrede som i en fortryllende Sommerhave. Alle Blomsterne fra Scenen kom nu til og kunde knap faa Plads derinde. Af Gjæster var der Høedt, Skuespillerinde Fru Jacobson og hendes Mand, Kaptain Jacobson, samt et Par Andre. Festens Dronning lyste imellem os som den personificerede Kjærlighed, inderlig glad og taknemmelig som et godt Barn, og hendes Mand og Børn vare ligesaa smukke at se paa: Lykke og Poesi smilede over det Altsammen.

Ved Bordet udbragte Fru Sødrings Faders Ven, Assessor Holmblad, kort, men varmt, hendes Skaal. Hun tog da Ordet og talte naturligt for Høedt, som Den, der havde fundet paa Jazinthas Rolle til at debutere i. »Naturligvis er Høedts Fortjeneste ikke *saa* stor, at jeg skulde mene, jeg ikke vilde have trængt igjennem, hvis jeg ikke havde faaet den Debutrolle — det vilde være usandt, det havde jeg nok alligevel; men Høedt gav mig her

og flere andre Gange *saa gode* Vink, at mine Venner paa denne Aften maa glæde mig ved at drikke hans Skaal.« Høedt svarede omtrent saaledes: »Jeg var ganske vist den Første, der saae Jazinta, og derefter saae jeg sammen med Publikum, at hun traadte frem paa Scenen. Efter den Debut sagde — det er altsaa iaften 25 Aar siden, og det var ved det bekjendte lille Aftensmaaltid i Nyhavn — da sagde jeg, at der i de første 25 Aar ikke paa vor Scene vilde komme til at optræde en komisk Skuespillerinde, der kunde maale sig med »Jomfru Rosenkilde«. Nu kan De Allesammen selv dømme, om jeg dengang spaaede rigtig. Og nu — 25 Aar efter — nu siger jeg ved Fru Sødrings Aftensbord, at der i de kommende 25 Aar ikke ved vor Scene skal fremstaa en komisk Skuespillerinde, der vil kunne maale sig med Fru Sødring. Til den Tid ville De kunne se, om jeg har spaaet rigtig. Og skulde jeg *da* være tilstede ved Fru Sødrings Aftensbord, vil jeg sige, at der i de derefter kommende 25 Aar ikke vil fremstaa nogen komisk Skuespillerinde, der vil kunne maale sig med Fru Sødring. Skulde jeg til den Tid ikke være tilstede, enfin, det gjør heller ingen Ting — hun bliver lige stor for det!»

Sødring udbragte derefter en Skaal for sin Hustrus Venner, af hvilke flere, som her vare tilstede, ogsaa for 25 Aar siden havde siddet i hendes Forældres Hus i Nyhavn. Han mente, at hun fortjente trofaste Venner; men hendes Venner vare ogsaa af den Art, at de fortjente hende til Veninde. Og blandt Vennerne vidste han, efter hvad han i Aften havde oplevet, at kan kunde medtage det danske Publikum. De gjorde gjensidig hinanden Ære. »Venskab er det Baand, der knytter Slægter

og Tider sammen, Venskab er denne Fests gyldne Ring, og derfor: en Skaal for Vennerne!«

Herpaa svarede Fru Sødring meget livfuldt: »Da jeg idag for 25 Aar siden stod i Baggrunden af Scenen ved det lille Bord og med Ryggen imod Publikum, havde jeg den samme Kjole paa som iaften og saae vel omtrent ens ud dengang og nu. Men da stod jeg og tænkte paa, hvad Publikum nu vilde synes om mig; for syntes de nu ikke om mig, saa var jo det Hele forbi. Men nu iaften, saa tænkte jeg ikke saaledes; jeg vidste, at jeg ikke stod overfor et kritisk Publikum saaledes som dengang; jeg vidste, at de var Allesammen dernede mine Venner — det kunde jeg føle. Da Bifaldet tog til, gik jeg lidt frem mod Lamperækken — jeg syntes, jeg maatte se dem Allesammen og kjende dem Allesammen; men jeg kunde slet Ingen se. Da tænkte jeg paa, naar Moder i gamle Dage kom ind til Fader og skulde gjøre Regnskab over sine Penge, hvorledes hun havde brugt dem, saa sagde hun: »Ja, jeg har søgt at føre Husholdningen paa den bedste Maade, som jeg kunde, det maa Du stole paa, og saa maa Du tilgive, hvad der har været galt; og saa Tak for Alting!« Og Fader stode saa ganske paa hende. Se, saaledes vilde jeg sige til Publikum, og jeg vil sige det Samme til mine Venner her: Jeg har gjort det saa godt, jeg kunde; det maa I stole paa. Og saa Tak for Alting!«

Der blev ikke holdt flere Taler. Fru Sødring gik rundt og gav hver af os dejlige, kolossale »Jubilæumsæbler«, og derefter sagde hun til Herrerne: »Og I skal endogsaa i Tilgift have nogle fede, udmærkede Jubilæumscigarer!« I sin overstrømmende Stemning sagde hun den Aften »Du« til Alle. Meget taknemmelig over, at det var ble-

vet mig forundt at deltage i denne Fest, gik jeg bort med Følelsen af, at jeg ligesom var blevet et bedre Menneske. «

Det varede ikke mange Aar efter denne Triumf, inden Fru Sødring begyndte at føle sin Helbred saa svækket, at hun frygtede for ikke længer at kunne fyldestgjøre Scenens Krav. Den 5te Aug. 1872 skrev hun til mig: »Naar jeg ganske frit kunde vælge nu — saa — ja, nu bliver De vist ikke fornøjet med mig — saa trak jeg mig tilbage fra min Virksomhed ved Teatret og levede for *Mand* og *Børn* og *Venner*; jeg tror, jeg da blev tyve Aar yngre. Jeg er *træt*, meget træt — mit Hoved er ikke stærkt mere, jeg trænger virkelig nu til Ro. Om et Aar har jeg været 30 Aar ved Teatret, det er jo heller ikke saa Lidt for en Husmoder, som har Opgaver nok i sit Hjem. Er der ikke noget Rimeligt i hvad jeg her siger? «

I Septbr. Maaned 1874 besluttede hun at gjøre en Rejse med sin Mand til Italien for mulig derved at vinde Kræfter. Man vilde nødig undvære hende herhjemme, og »En Tilskuer« gav i »Dagbladet« Luft for sin Vrede over, at hun vilde rejse. Den 5te September besøgte jeg hende, og da sagde hun: »Jeg ærgrer mig over, at Vedkommende kalder sig »En Tilskuer«. Det er, ligesom om Tilskuerne i Almindelighed bedømte mig saaledes. Jeg havde netop skrevet en Afskedshilsen til alle mine Venner, men nu føler jeg det rigtigst ikke at anvende den. Jeg vilde have offentliggjort den i »Adresseavisen«, for den holdt altid Fader saa meget af, den er saa rolig — man bliver aldrig nervøs af den; i den staar der sjældent Noget, som irriterer Folk, og deri danner den saadan en rar Undtagelse fra de andre Blade.«

Man vil i denne Udtalelse spore et Gran af Bitterhed; men det svandt snart, og glad rejste hun den 17de Sept.

Syden imøde. Hun var borte over tre Maaneder, og kom tilbage med styrkede Kræfter. Da hun saa atter skulde optræde, udtalte hun: »Moder sagde altid: »Første Gang jeg skal i Skoven, efter at den er sprungen ud, vil jeg have Jer Allesammen med derud, for ellers er jeg ikke glad.« Og saadan siger jeg, at første Gang jeg skal optræde igjen paa det nye Teater*), vil jeg have dem Allesammen derhenne med, og derfor valgte jeg »Barselstuen«, for dèri optræder de saa godt som Alle.«

Det var Onsdagen d. 18. Febr. 1875, at hun som Gedske Klokkers holdt sit Indtog paa det nye Teater. Jeg gjengiver »Dagbladets« Referat heraf: »Det var ikke blot et levende Bifald, der modtog den udmærkede Kunstnerinde ved hendes Indtrædelse i Komediens anden Akt, det var Jubel. En Hilsen som den, der nødte Gedske Klokkers til i saa lang Tid at gjemme paa sin Indgangsreplik og hellige Barnet bag Skjærnbrættet sin udelte Opmærksomhed, er Publikum ikke vant til ret ofte at bringe; noget Saadant kan det samlede Hus kun præstere, naar en Stemning griber det saa stærkt, at al Reflexion viger tilside for Driften til at lade Følelsen raade. Man var ganske sikkert gaaet i Teatret med den Hensigt at give Fru Sødring en Velkomsthilsen. Men man gjorde Mere, end man i Forvejen havde kunnet bestemme sig til: man gav Hilsenen en saadan Umiddelbarhedens Friskhed, at den blev Mere end en almindelig Modtagelse, den blev et Udtryk for virkelig Glæde. Fru Sødring maa have følt det. Hun vil have været paa det Rene med, at det Publikum, der efter hendes Fraværelse fra Scenen, saaledes jublede hende imøde, mere end blot *paaskønner*

*) Dette var nemlig blevet indviet og taget i Brug under hendes Fraværelse, d. 15de Oktbr. 1874.

hendes Kunst, at der er et Personlighedens Forhold tilstede, en gjensidig Indflydelse, der ikke kan brydes, uden at noget Væsentligt gaar tabt paa det Felt, hvor Kunstnerinden netop har sin Gerning at udrette.

Om selve Præstationen er der kun Lidet at sige. Fru Sødrings Gedske Klokkers er bekendt nok. Fru Sødring kan i denne Rolle ikke røre sig, uden at Folk le. Det i Forhold til Rollens Omfang uhyre Detailarbejde, der er anvendt paa den, har ført til et i saa fuldkommen Betydning hélt Resultat, at det selv næsten ganske forsvinder for den umiddelbare Betragtning. Alt ser saa uendelig troværdigt ud. Gedske Klokkers er fra Ende til anden én Figur. Hvert Træk er drevet ud til den yderste Spids, udarbejdet med den fuldkomneste Naturtroskab og præsenteret med det kosteligste Lune. Og paa alt Dette holder Fru Sødring sammen. Der er en saadan Bredde, en saadan Sandhed og en saadan Konsekvens i det Hele, at det for enhver Tilskuer vilde staa som en ren Absurditet, om denne Gedske f. Eks. forholdt sig blot en Smule anderledes til den tilbudte Kaffekop eller overfor Spørgsmaalet om Flæsket i Kødsuppen.«

Det viste sig desværre at være en Skuffelse med de gjenvundne Kræfter, og dertil kom en anden Sygdom af den Art, at hun kunde risikere at være paa Scenen uden at være i Stand til at forlade den igjen.

Den tredje Septbr. 1875 fortalte hun mig, at hun havde bestemt sig til at søge sin Afsked fra »Det kongelige Teater«. Da sagde hun: »Foruden at jeg føler mig legemlig svag, kan jeg ikke længer være sikker paa min Hukommelse; jeg kommer til at tænke paa, om jeg nu kan huske Det eller Det, og saa er al dygtig Skuespilkunst forbi. Der er ogsaa andre Ting, som gjøre mig ufri paa Scenen. Desuden kan jeg ikke fragaa, at jeg ogsaa hæmmes

ved den Uopmærksomhed, der vises mig fra de Overordnede paa Teatret. Da jeg kom hjem fra Italien, gav jeg Bestyrelsen en Liste over, hvad jeg havde Lyst til at spille — og det var mange Stykker, jeg nævnede saa vidt jeg husker: tolv, men der blev slet ikke taget Hensyn dertil. Mine Kammerater derimod — de har været mangeløse imod mig, De véd slet ikke, hvorledes jeg er bleven behandlet af dem Allesammen. Det lyder maaske underligt, naar jeg selv siger det; men jeg tror, det er, fordi jeg aldrig har løjet for dem. Det smerter mig at skilles fra dem, men naturligvis dog mest fra min Kunst.«

Paa mangfoldige Maader fik hun at føle, hvor ubeskrivelig nødig man vilde savne hende paa Scenen, og der gjordes mange Forsøg paa at overtale hende til at forandre Bestemmelse. Fru Heiberg søgte at indvirke paa hende, og den intelligente Skuespillerinde Frøken B. Nielsen kom til hende og sagde blandt Andet: »De hjælper os Andre til at spille godt. Jeg har aldrig oplevet det med Andre som med Dem: ved den Maade, hvorpaa De spørger i Deres Replikker, siger De altid Deres Medspillende, hvorledes der skal svares.«

Nogen Afskedsforestilling havde Fru Sødring ikke — hun vilde helst, at det Hele skulde gaa af saa stille som muligt. Det varede længe, inden hun fik Svar paa sin Ansøgning om Afskedigelse; Kongen vilde ikke skrive under — han sagde, at han ikke vilde berøve Teatret det Bedste, det ejede. Endelig maatte Fru Sødring gaa til Kabinetssekretær Trap, for gjennem ham at bevirke Afskedigelsen. Saa bekvemmede Kongen sig da til at underskrive.

Den 26de Maj 1875 optraadte Fru Sødring for sidste Gang (som Gedske Klokkers i »Barselstuen«), og i Januar Maaned 1876 fik hun sin Afsked.

V
SIDSTE AAR

Fru Sødring trak sig nu ganske tilbage til Privatlivet og beskæftigede sig kun sjældent med Teatret; men der kunde alligevel være Tider, hvor hendes Evne endnu fødte Lysten i hende, og hvor hun kunde ønske atter at udføre en Rolle.

En Dag i Maj Maaned 1886 besøgte jeg hende, og hun sagde da: »Aandelig talt er jeg ganske som tidligere, ja, jeg kunde endnu have Lyst til at spille Komædie — nej, ikke *det*, for jeg hader den Betegnelse — men jeg mener: fremstille Menneskelivet paa Scenen. Sommetider, naar jeg om Aftenen lægger mig i min Seng, falder der mig en af mine gamle Replikker ind, og jeg synes da, at jeg før har sagt den galt; jeg kunde ønske at faa Lov til at sige den om, for nu skulde den blive sandere end nogensinde. Véd De en Rolle, jeg havde Lyst til at spille? Det var Byfogedens Kone i Hostrups nye Stykke »Karens Garde«. Jeg er *saa* glad over, at Hostrup har skrevet det Stykke, at jeg gjerne vilde sende ham et Par Ord med min Tak; men *saa* tænkte jeg: Aa — maaske vilde det slet ikke blive godt optaget. Jeg kender nemlig ikke Hostrup personlig, men han har engang gennem Mantzius takket mig for Madam Mortensen. Naar jeg

forresten før sagde, at jeg endnu havde Lyst til at optræde, saa tror jeg ikke, jeg under de nuværende Forhold kunde. Der er megen Tilbagegang fra før. Ja, der er jo endnu nogle af mine Gamle. Kunde jeg komme til at spille med mine rigtige Gamle — saa vilde jeg gjerne endnu.«

Ja, naturligvis: Geniet dør ikke; det er blot Legemets Kræfter, der ikke ville slaa til. Hun havde sit Hus, sit Familieliv, og hun havde Minderne, derfor var Livet endnu rigt for hende. —

Da Fru Sødring i September 1881 mistede sin Mand, bar hun sin store Sorg roligt og smukt. Hvad der hjalp hende over de tunge Timer var den aandige Maade, hvorpaa hun stedse betragtede Livet. Jeg vil anføre nogle i saa Henseende betegnende Udtalelser af hende:

»Jeg lever i den Grad med Sødring, at jeg tit gaar ene ind i hans Stue og raadfører mig med ham og faar hans Svar. Medens han levede, gik jeg ogsaa tit ind til ham og sagde: »Har jeg sagt Dig det rigtig, Sødring? Staar jeg klar for Dig i det Punkt?« Og nu, da han ikke er mere, synes jeg dog, han er her, fordi han kjender mig igjen i Alt, hvad jeg gjør, og sér, det er Sandhed. Den frygteligste Tanke for mig er, at han og mine andre Elskede ikke skulle kjendes ved mig i Evigheden, fordi jeg ikke havde vist mig for dem henede, som jeg virkelig var. Enhver, som jeg holder af, maa jeg absolut vise mig for ganske, som jeg er, saa er der ingen egentlig Skilsmisse mulig.« —

En anden Gang sagde hun: »I min Ensomhed færdes jeg bestandig med Sødring og udvikler mig med ham; jeg lærer meget af ham nu, han er død.« Man kommer til at tænke paa Jesu Ord i Johannes' Evangelium, det

16de Kapitel: »Det er Eder gavnligt, at jeg gaar bort, thi gaar jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til Eder; men gaar jeg bort, saa vil jeg sende ham til Eder.« Dette gjælder ogsaa om elskede Afdøde: vi forstaa dem tit bedre og lære tit mere af dem, naar de ere gaaede til Gud.

Efter sin Mands Død, trak Fru Sødring sig ganske ud af al Selskabelighed, og indbød saa godt som aldrig Nogen. Jeg vil helst karakterisere hendes Liv i denne Tid ved Ord fra hende selv, enten mundtlige eller i Breve, som hun af og til sendte mig.

Dec. 1881. »Jeg vil gennemlæse Bibelen Ord til andet. Vil De skaffe mig en stor Udgave med store Typer.«

24de Januar 1882. »Jeg længes efter en gammel-dags hyggelig Passiar; kunde vi ikke faa en saadan imorgen Aften. Her er naturligvis Ingen uden vor gode Ven, Godfred Christensen; kom tidlig, vi har saa Meget at tale sammen om. Der er langt Mere, end jeg kan overkomme: Tankerne, Erindringerne, Minder, vemodige, glade, Nutid og Fremtid, Død og Evighed«

28de Januar 1882. »Tak for Bibelen; jeg er begyndt fra Begyndelsen. Menneskene er ens: de samme Fejl og Elendigheder, *Utydighed* og *Misundelse*, det Samme, som skiller os ad nu i vor Tid; skiller Broder fra Broder, Ven fra Ven; det samme Sørgelige jog Glæden paa Flugt fra Verdens Begyndelse. Det er en mærkelig Bog; jeg er saa glad for den; min Barnelærdom dukker op; gid jeg nu maa læse den godt og komme nærmere og nærmere det eneste Rette.

De maa komme til mig i min Ensomhed og tale med mig. Jeg takker Gud.«

Oktbr. 1882. »Det er mig saa smukt efter at jeg først har vundet, hvad man kalder Berømmelse, og udrettet noget i Livet, at jeg da ensomt kan trække mig tilbage i mit yndige Hjem og tænke over Livet, det, der er gaaet, og det, der kommer, og leve i Mindet med mine Venner, de, der ere døde, og de, der endnu lever omkring mig, men som jeg ikke kan taale at sé og tale med. Jeg er ikke troløs, selv om det synes saaledes; jeg lever hver Dag med min gamle Kreds.«

Savnet af Sødring mildnedes for hende ved Samværet med Børn, Svigerbørn og Børnebørn. Hun havde den Glæde, at hendes Svigerdatter — en Datter af Dr. Emil Hornemann, — der var en ypperlig Klavérspillerinde, bragte Musik til hende netop saaledes, som hun elskede Musiken, i stille Aftener i Hjemmet, og hun skriver til mig, at hendes yngste Datter er blevet forlovet med »det udmærkede Menneske og den udmærkede Maler Godfred Christensen«. Naar hun var rask nok dertil, samlede alle hendes Kjære om hende Søndag Middag, men hendes Helbred var stadig svagt. Hun skriver til mig: »Det er saa underligt at sé Foraarsskjæret paa Himlen, at høre Spurvenes Pip Pip om Morgenen udenfor mine Sovekammervinduer og ikke rigtig at kunne tænke paa den tilstundende Sommer. Tilgiv denne vemodige Tone.«

Den 2den Maj 1884. »Jeg lever nu i mit Hjem, men jeg føler ingen Tomhed. Nej, hvor man er rig, naar man bliver gammel. Der er en Uendelighed at tænke over, en Uendelighed at bearbejde. Det er underligt, saa Livets Begyndelse og Slutning mødes. Lægerne siger jo, at de to første Aar er de vigtigste for Børn; og jeg

siger, at de sidste Aar er de vigtigste for Mennesker; det føler jeg bedst selv. Naar man bliver gammel, tilbringer man mest Tiden med at gjøre sit Regnskab op for hele Livet; skjønt der er Meget at sørge over og Meget at ønske ugjort, saa er det dog saaledes, at jo oftere jeg gjør Regskabet op, desto lettere bliver det mig, for desto mere synes jeg, at Gud tilgiver. Det kommer vel deraf, at der i *det* at gjøre Regnskab op ligger en Afbigt. Jeg føler, at Gud i den Henseende er ligesom mine Forældre var, — ja, De forstaar mig vel: naar jeg som Lille kom og bad dem om Forladelse, sagde de *aldrig* Nej, de var blot glade over at kunne komme til at tilgive. Saaledes føler jeg mig som Guds Barn. Men saa er Ensomheden med ham god og gavnlig. Livet ligner et Musikstykke: det ender, som det begyndte; man kom ene ind i Verden, man gaar ene herfra. Det er godt saaledes. *Det* gælder det at betænke.«

Den 16de Maj 1884. »Da jeg første Gang kom paa Teatret efter Johannes Fødsel, stod *Michael Wiehe* længe ganske stille, fordybet i Tanker og Følelser; da han havde staaet en lang Stund med Blikket paa mig, udbrød han ganske stille og langsomt: »Nu kan De sige: Mine Børn!« Nu — 31 Aar efter — kan jeg sige: »Mine Børnebørn!«

Den 11te November 1884. . . . »I Søndags befandt jeg mig meget ilde; jeg har i denne Tid lidt af Hjertebanken, jeg har ikke sovet om Natten, og i det Hele taget befundet mig syg.

Igaar vilde jeg fortælle en morsom Historie, men holdt strax inde med de Ord: »Nej, det gaar ikke, jeg kan ikke lade være at le, og Dr. Silfverberg siger, jeg maa ikke le.«

Den 2den—13de Febr. 1885. »Det er ved Lampe-skin, jeg skriver; derfor maa De undskylde Blyantet. . . . Naar jeg sidder alene om Aftenen, er det godt for mig at læse i gode Bøger og *lære* — ja, bestandig *lære* Kunde man først læse saadan en *hél*, *tyk* Bog om hin-anden, som var skrevet med *stræng* Sandhed, saa kunde man saa dejlig tale sammen Jeg er glad ved, at jeg læser saa langsomt; derfor trænger jeg ind i de mange Begivenheder med Følelse og Eftertanke, og der-ved faar jeg et stort Udbytte

Jeg har været syg; det er, som man udtrykker sig, »kun Forkølelse«; ikke desto mindre befinder jeg mig i en yderst ubehagelig Tilstand. I Vinter har jeg ikke været saa flink som forrige Vinter; jeg er en gammel Kone; min Søn siger Nej, men jeg siger: »Saaledes er det.«

Den 15de Maj 1886 besøgte jeg hende ved Formid-dagstide. Hun stod i sin Spisestue og ordnede en Mængde Foraarsblomster, som hun havde faaet ind fra sit Landsted. Duften var hende for stærk, saa hun maatte sætte en Del af dem bort. Hun var meget svag. »Jeg er istykker fra Isse til Fod,« sagde hun, »men mit Sind er godt, og jeg er glad.« »Kan De endnu taale at læse og beskæftige Dem?« spurgte jeg. »Kun lidt,« var Svaret; »skrive kan jeg daarligt, næsten slet ikke mere; men Tiden falder mig aldrig lang: jeg har saa uhyre Meget at tænke over. Jeg lever nu saa stærkt i mine Barndoms- og Ungdoms-Erindringer, og de er saa rige. Det er sandt, hvad *Hostrup* siger i et Foredrag, at vi skal »tage Arv«. Jeg føler, at Livet er en stadig Tagen-Arv. Vi arver altid fra Fortiden; i den ene Livsperiode

arver vi fra den anden. Hver Periode maa forbruge den forrige; derfor gjælder det at gjøre den saa rig og ren som mulig, medens vi lever i den. Tilsidst arver det evige Liv det jordiske; derfor er det saa umaadelig alvorligt, men ogsaa saa lønnende at leve. Jeg føler, hvor jeg udvikler mig og beriger mig ved at fordybe mig i min Fortid. Jeg lever af at »tage Arv«, og derfor har jeg saa travlt. Og saa spinder jeg og væver: det er Traadene mellem mig selv og mine Venner. Er det ikke dejligt, at man véd, der rundt om i Verden sidder saadanne Vævere og Væversker, og at deres Væv forbinder Dem, der tit ikke ses længe ad Gangen, men som dog altsaa er forbundne.«

Den Livlighed, hvormed hun talede, bragte hendes hele Legeme til at ryste; jeg vilde derfor bryde af og gaa; men hun tvang mig til at blive »lidt endnu«. Hun sagde: »Det gaar over, naar jeg blot er lidt rolig. Jeg er svag, som De ser.«

Hun begyndte nu at tale om sine Børns og Svigerbørns store Kjærlighed og sin Glæde over deres Lykke. Hun var fornøjet over, at hendes Svaghed endnu ikke forbød hende at sé dem alle ved sit Bord; »naar jeg saa føler mig for ringe, spiser jeg i et afsides Værelse, for det koster Kræfter at være med ved Bordet, saadan tales der og disputeres, og jeg kan endnu blive ilter; ja — jeg vilde ønske, at jeg ikke kunde blive saa ilter. Det er naturligvis om Højre og Venstre, som jo Alle skjændes om. Men nu har jeg forbudt, at der i mit Hus tales om Politik. Det gik jo saa vidt, at jeg blev kaldt

»Venstrekvinde«. Jeg mener nemlig, at Højre og Venstre er lige berettigede i et Folk. Et Folk er som ét Menneske, og et Menneske kan ses fra to Sider; jeg har to Hænder til at tage med og to Øjne til at sé med og to Øren til at høre med. Saa lad der ogsaa være to Retninger. Ulykken er, at de fleste Mennesker magte kun ét Forhold. De er som Hægter, der altid holder fast i den samme Malle. Jeg sér Fejl og Fortrin baade i Højre- og Venstre-Partiet; men jeg selv staar kun som en bestemt Modstander dér, hvor Kristus, eller lad mig gaa ned til at sige: hvor Religionen fornægtes, thi paa det Punkt ligger Vægten, derfra udgaar den store Hovedforskjel i Livet.«

Den 17de Oktbr. 1886: »De vil sé, at jeg egentlig ikke kan kaldes en *stille* gammel Kone, hvad Erindringer og Følelse angaar; vi Rosenkilder blive aldrig paa den Maade gamle.«

. . . . »Det er alvorligt at blive gammel. Spørger man sig selv: »Hvor Meget har Du holdt af alt Det, Du lovede?«, da bliver man tung i Sind; man har kun Et at gjøre: bede om Guds Naade.«

Februar 1887: »Til Flyttedag forlader jeg min gamle kjære Lejlighed her ved Volden. Jeg har faaet mig en anden paa Margrethe Vej, en Sidevej fra Wodrofsvej, tæt ved Søerne. Der er stille, og jeg haaber, jeg bliver godt fornøjet; selv har jeg endnu ikke set Boligen og faar den ikke at se, før jeg flytter ind i den «

Den 1ste Juli 1887. »Inderlig Tak for Roserne; de duftede mig imøde, da jeg kom ind i min lille Stue til min Morgente. Og Tak for det dejlige grønne Rosenløv; jeg holder saa meget af smukke Blade.

Morgenstunden er min bedste Tid; op ad Dagen har jeg det ikke saa godt i denne Varme. Jeg har ofte haft Lyst til at skrive til Eder, men da mit Hoved ikke er mere til at skrive Noget med, saa maa jeg være en fornuftig gammel Kone og finde mig i det. Laura¹⁾ besørger nu Hilsener fra mig til mine Venner, naar jeg aldeles ikke kan. . . . Jeg er snart ene mellem fremmede Mennesker her paa Margrethe Vej. Meget kunde her være godt; men *Klavererne*, de grusomme, *mishandlede* Klaverer! Folk kalder Det, de plager Livet af os med, for Musik!«

Den 6te Juli 1887. . . . »Jeg har for Øjeblikket mange Bøger, som jeg haaber efterhaanden at faa læst. Mit Hoved maa være nogenlunde, og min Tid maa ogsaa tillade det; det Sidste undrer Dem maaske? Min Dag flyver for mig, mine Børn ere borte, paa Sommerudflugter, jeg maa engang imellem skrive til dem; mine Blomster tage megen Tid, mine Venner sender mig mange Blomster; men hvad der tager mest Tid, er *Tankerne*.

Gud har givet mig stille rolige Aar i min Alderdom, nan har givet mig en Søn at leve med, som jeg kan tale med, og som forstaar mig; kjærlige Børn har jeg og fem yndige Børnebørn — jeg har Meget at takke for. Et blomstrende Lindetræ har jeg ikke; men jeg har en lille Kirke ligeoverfor mine Sovekammervinduer; den ringer saa rart landlig, og i de smaa Taarne bor der mange Svaler; *Svaler* og *Lærker* holder jeg mest af. Den dejlige Himmel med Sol, Maane og Stjerner løfter mig

1) Den ene af hendes to Piger.

ogsaa mange Gange. . . . Jeg tror nok, at jeg kommer engang i Efteraaret og besøger Dem; jeg skal blot øve mig lidt i at komme ud; jeg har ikke været ude siden sidste Efteraar. Nu er jeg træt . . . tilgiv! Jeg kunde godt tale med Dem, men ikke om Eftermiddagen, ikke, naar jeg er syg. Min Tid til at *tale* er mellem 2 og 4. . . . Vil De se mig engang som gammel Kone, maa De finde Dem i mine Skavanker. De kjender mig ikke i det sidste Afsnit af mit Liv; jeg *tror*, det er det væsentligste. Hele denne Morgen har jeg ordnet Æbleroser, som min Søn Christen har sendt mig. . . .«

Søndag d. 15de April 1888. . . . »Der er saa Meget at sige, at Tiden ikke kun rumme det. Jeg har oplevet saa Meget, at det *langt, langt* overgaar mine Kræfter at samle og meddele det. Ja, man *lærer!* Laura maa fortælle om min Flytning til Gl. Kongevej Nr. 13 B. Jeg har ofte en inderlig Lyst til at tale med Dem; De kender mig ikke *nu*. . . .«

Den 14de Maj 1888. . . . »Jeg er en gammel Kone, det kan mærkes paa Alting. Det er en stor Naade af Gud, at han efter mit bevægede Liv har givet mig de ensomme Alderdomsaar, i hvilke jeg kan samle mig og gjøre Regnskab. Naar De tænker paa mig, skal De vide, at jeg har Fred. — Jeg er meget ene, og dog er jeg aldrig ene. Jeg oplever saa Meget, men det er indvendig. Kun lidt taaler jeg at læse, da mine Øjne ere svage; det ligger ellers ikke til os Rosenkilder, men jeg tror, Skylden maa søges i de afskyelige Gasblus, vi i de sidste Aar havde foran Scenen ned mod Tilskuerne; de gode gamle Olielamper var anderledes rare. — Mine Børn og Børnebørn taaler jeg kun at sé én Gang om

Maaneden til Middag, saa De sér, jeg er gammel. Min nye Bolig er jeg meget glad over; jeg følte mig strax hjemme her; det var jeg derimod aldrig paa Margrethevej, og saa har jeg her den udmærkede Udsigt over Søerne; især om Aftenen er her dejligt.

Flytningen gik godt; jeg var hos Jens Frederiks Moder; nu er min egen Moder jo død for længe siden, og saa siger jeg, at Jens Frederiks Moder er det sødeste og elskeligeste Menneske, der lever paa Jorden; De kan slet ikke tænke, hvad hun er for en Kvinde, lige sand og kjærlig. Véd De, hvorfor Sandhed er saa skattet for Tiden, saa man jubler, naar man f. Ex. i en Bog finder noget rigtig *sandt*; det er fordi den er bleven saa sjælden og dog er Sandhed Livets Salt!«

VI

AFSLUTTENDE KARAKTERISTIK

Det er kun sporadisk jeg i det Foregaaende har faaet Lejlighed til at karakterisere Fru Sødrings Væsen. Jeg skal nu søge at tegne hendes aandelige Fysiognomi.

Hun førte engang en meget ivrig Dispyt med *H. V. Kaalund*. Han vilde nemlig tage en bestemt Kunstner i Forsvar og sagde da, at man ikke burde bedømme Kunstnerne ganske som andre Mennesker. Da svarede hun: »De fornærmer jo baade Dem selv og mig ved at tage det Menneskelige bort fra os, jo, vi skal netop være rigtige Mennesker, ellers faa vi ingen Betydning som Kunstnere, og jeg vil ikke nedværdiges ved at skulle siges at være anderledes end alle andre Mennesker.« En anden Gang sagde hun: »Jeg hævder absolut, at den Kunstner, der fuldt ud skal virke ædelt, ogsaa maa være et ædelt Menneske, og De, der vælter sig i Sølet, bærer ogsaa i Kunsten Mærker af det Besudlende.«

Efter at have fastslaaet, at hun fordrede Kunstnerens og Menneskets Uadskillelighed, vil jeg ved Omtalen af hende som Menneske fremhæve hvad der karakteriserede hende som Kunstnerinde: hendes *Sandhedskjærlighed*. Hun sagde: »I mit hele Liv har jeg søgt at komme frem ved Sandhed; jeg har først og sidst villet finde min

Person og saa blive i den. Hvor er det dumt at tro, det er det Klogeste, naar man vil frem, at bruge Beregninger, Intriger og Omveje. Var jeg Præst, jeg vilde sige fra Prædikestolen:

»Tro mig nu, det Eneste, der i Længden fører til Noget, er den lige Vej, Sandhedens lige Vej, Aabenhed og Ærlighed bringer videst frem, for det bringer En ind i alle redelige Hjærter.« Der tales ikke Nok fra Prædikestolen om Sandhed. *Fog*, som jeg holder saa meget af, taler ofte om Kjærlighed — og taler dejligt om den — og han taler om Gavn mildhed og om, hvor lidt Pengene har at sige og om meget andet Udmærket; men han taler aldrig Nok om Sandheden, og det er dog det Vigtigste; thi afviger man fra den, saa er man strax inde i saa meget Ondt. Dette gjælder i Menneskelivet som i Kunsten.«

Jeg stadfæster af Erfaring i Omgang med Fru Sødring, at hendes Sandhedskjærlighed var stor. Jeg havde engang, for mange Aar siden, en Samtale med hende derom; thi jeg maatte gjøre en Indvending mod hendes Vurdering af Sandheden som det Højeste. Jeg sagde omtrent saaledes: »Sandheden, den rene Sandhed, er som den rene gjennemsigtige Frostluft, men man kan dø af Kulde.« Dette indrømmede Fru Sødring; men hun sagde, at hendes Natur havde lettere ved at gennemføre *Sandheden* i alle Forhold end Kjærligheden.

Hendes Aabenhjærtighed ytrede sig ikke lige stærkt overfor Alle. Hun skriver: »Det er saa forunderligt at sé, hvor lidt Tid enkelte Mennesker behøve for at kjende hinanden; det maa være, naar man ærlig staar ligeoverfor hinanden i al Sandhed. . . . Ja, kjære Venner, I maa

tage mig som jeg er; jeg er maaske mange Gange temmelig oprigtig; men hvad skal jeg gjøre? Naar jeg er sammen med Venner, jeg holder meget af, og især *unge*, saa kan jeg ikke dy mig; min ærlige Mening maa ud. Gamle Mennesker kan jeg sidde ganske stille og tavs overfor; men for de Unge maa jeg udfolde mig.« — En anden Gang skriver hun midt i sin store legemlige Svagheit: »Jeg er bange for, at I slet ikke rigtig forstaar mig; det er Altsammen *min* Skyld. Jeg siger Noget, som trænger til nærmere Forklaring, men da jeg mangler Kræfter, tier jeg, og saa staar Det, jeg mener, uklart. . . . Jeg har tænkt meget paa det; jeg kan ikke lide Taage. De, som ikke kjender mig rigtigt, blive, hvis jeg ikke tager fejl, ofte forbavsede over, at jeg saa ligefrem siger, hvad jeg tænker. Det er maaske ikke rigtigt; men bær over med mig heri; thi jeg forsikrer, det hører min Natur til. Lige overfor Mennesker, jeg ikke bryder mig om, sker det *aldrig*; thi husk paa: der er stor Forskjel paa *Venskab* og *Bekjendtskab*. I ere unge, jeg er gammel; men holder man af hinanden, og har man Tillid og Tro til hinanden, saa kan man godt derfor være sande Venner. Har I læst, hvad *Martensen* siger i den specielle Del af Ethiken om det sande Venskab?»

Igjennem saadanne Udtalelser gaar der jo en ægte, paalidelig Følelse. Det vilde ogsaa være uendelig galt, om man vilde opfatte mine ovenstaaende Udtalelser saaledes, at man vilde mene, Fru Sødring ikke var et kjærligt Menneske, det var hun rigtignok, i høj Grad endogsaa. Hun sagde: »Jeg vilde dog saa gjerne, saa inderlig gjerne være et rigtig kjærligt Menneske« og: »Ved Enhver, som elsker af Hjærtensgrund, bliver der

altid noget Elskværdigt.« Hun sagde ogsaa: »Jeg kan ikke lide de Folk, der taler saa kort, naar de skal udtrykke en Følelse. Herregud, vi har jo vort Sprog, og det elsker jeg, fordi der slaar et varmt Hjerteslag i det; det har saa mange Udtryk, hvorved man kan vise, at man er et Menneske!«

Fru Sødring holdt af Mennesker, men hun sagde om dem: »Mennesker er vanskelige — de er akkurat ligesom Skorstene. Ja, De kjender maaske ikke Skjorstene, saadan som en Husmoder, der har med Komfurer at gjøre, kjender dem; de har deres Nykker, som man maa vænne sig til, og bliver nødt til at rette sig efter, inden man kan omgaas dem paa rigtig Maade. Saa skal *det* Spjæld drejes for, saa *det*, og naar *det* staar aabent, skal det andet lukkes o. s. v. — Akkurat saadan er det med Mennesker.«

Hun forstod sig godt paa dem, hendes psykologiske Blik var fint. Hun saae det Aandelige i det Legemlige. »Hvilket Udtryk der dog kan være i en Kind,« sagde hun, »ikke at tale om en Ryg. Naar En er muggen, se saa paa hans Ryg, den viser det; og naar En er færdig med Livet, saa skal jeg først kunne se det paa Ryggen af ham. Jeg finder ogsaa, at Folks Nakker er saa karakteristiske.« Saa sagde hun ogsaa: »Den eneste Slags Mennesker, som jeg slet ikke kan med, det er disse, som jeg kalder »Kagedej«; det ene Øjeblik kan man bringe dem i denne Form, det næste i en helt modsat; de retter sig aldeles efter min Lyst.«

Dette var, for saa vidt, sandt. Hun havde Respekt for det Individuelle; men jeg kommer dog i Sandhedens Navn, efter min Overbevisning og Erfaring, til her at

paapege en Svaghed hos hende. Hendes stærke, udprægede Natur gjorde, at hun havde Vanskelighed ved at finde sig i Anskuelse og Leveviis, som gik uden om hendes Opfattelse; her var hun ikke fri for Ensidighed og vilde — i alt Fald overfor Unge — gjerne gribe ind — om ikke styrende, saa dog stærkt paavirkende. Hun kontrollerede og vilde gjerne holde Regnskab med sine Venner. Hun kunde blive vred, og da var hendes Dom begrænset. Det synes mig, at dette tiltog i hendes senere Aar, da hun levede saa ensomt og var saa lidt med i Verden og Livet udenom. Hun var ikke uden Fordring til sine Medmennesker; de maatte noget rette sig efter hendes Vilje. Jeg tror, dette for en Del var en Følge af hendes legemlige Skrøbelighed, og fremtraadte saa tydeligt, fordi hun — som sagt — altid ærligt sagde rent ud, hvad Andre ofte kunde tænke. Det skal tilføjes, at skjønt hun havde ondt ved at tilgive virkelige Fornærmelser, saa arbejdede hun dog stadigt derpaa og har mere end én Gang gjort det første Skridt til Forlig, og er da optraadt med stor Ærlighed og med venligt Sind.

Dem, hun holdt af, gav hun sig stærkt hen til. Hun havde da en ganske udpræget Evne til at holde dem fangne og paavirke dem. Allerede som ganske Ung kunde hun være saa livfuldt optagen, at hun evnede at fordrive sine Hovedpiner ved at tvinge sig ind i en stærk aandelig Samtale; men saa paastod hun, at Hovedpinen gik over til Den, hun talte med. Hun kunde kun optages ét Sted af Gangen. Hun sagde: »Naar jeg taler med Nogen eller iagttager Nogen, som interesserer mig, kan jeg umuligt tage mindste Del i hvad der foregaar et andet Sted i Stuen; dertil staar jeg med for stærke Nerve-

traade i Forbindelse med min Gjenstand. Derfor bliver jeg altid nervøs, naar der foregaar for Meget omkring mig; jeg maa trække mig hen i en Krog, eller ind i en anden Stue med Den, jeg skal tale med. Ja, det er egentlig vist sandt, hvad Fru *Hejberg* engang sagde om mig, at jeg er en lidt vel extravagant Tilhænger af Det, som jeg holder af.«

Trods en Ytring i modsat Retning, som er anført i det Foregaaende, tror jeg vel egentlig, hun var mest interesseret ved at tale med Mænd, og det var ogsaa dem, der forstod hende bedst. Hun skriver til mig d. 12te August 1880: »Længe før jeg blev Skuespillerinde, allerede fra mit 12te—13de Aar, har Manden søgt mig. Alle de Herrer, unge og gamle, som kom i mine Forældres Hus, har talt mest med *mig* — jeg har ofte undret mig derover — jeg, som aldeles ikke er kjøn — det har jeg bestandig vidst — fra jeg var en lille Pige — navnlig mit Ansigt; mine Ansigtstræk ere jo saa uregelmæssige og saa lidet kjønne. Jeg kunde skrive Meget — — men nej! Sig mig, hvad fængsler Mændene til en Kvinde, som *mig*?«

Ja, Svaret var jo let at give; men det behøver ikke at gives her.

Det var hende om at gjøre at blive holdt af som Menneske, og ikke, fordi hun var den store Skuespillerinde. Da hun havde taget sin Afsked fra Teatret, skrev hun: »Hold *nu* af mig som *slet og ret Menneske*, behold mig som Deres gamle Veninde! . . . Vore hyggelige Vinteraftener haaber jeg skal være fulde af Samtale, Alvor og Glæde.«

Nogle Udtalelser i hendes Breve ville kunne vise hendes Interesse for hendes nødlidende Medmennesker.

Den 13de Maj 1879 skriver hun: »Jeg har i denne Tid meget Mere end jeg, nej — end *vi* kan overkomme *alene*; imellem mine Fattige er der to gamle Piger, som jeg — som *vi* — har ondt ved at redde. Jeg har ogsaa en svag Vaskerkone, som gik under, dersom vi ikke understøttede hende lidt godt; hun er det ædlestes Menneske. . . . Vi har temmelig Meget af den Slags; Johanne og jeg have mange Spekulationer for; vi ende gjerne med de Ord: »Ja, noget Aparte maa der gøres!«

Den 25de Januar 1881. »I disse kolde Dage gjør det godt at varmes lidt ved den Glæde, der — Gud være lovet — findes af og til imellem Menneskene, oftest maaske imellem Fattige. Nu skal De høre, hvad »Grisen« udrettede. Tyve Kroner indeholdt den. Christen vandrede ud til den fattige Lappeskrædderfamilie. Konen var ude, Skrædderen pressede en af Drengenes Buxer, da han ingen fremmede Buxer havde til Behandling, desværre! Christen undersøgte Sagerne og bad, om Konen maatte komme hjem — der var Noget til hende.

Iaftes kom hun: en lille, mager, bleg Kone. Hun havde en lille mild Dreng med, og han havde en tom Kurv i Haanden. Da jeg havde talt med hende og hørt hendes Nød, bad jeg hende gaa med mig ud i Køkkenet; dér laa de Varer, vi havde besørget kjøbt. »Kom med Kurven, min Dreng, fyld den, læg det nu ordentlig.« Konen og Drengen lo højt af Glæde, idet hun fyldte Kurven med Smør, Sukker, Bønner, Te, Gryn og et stort Stykke Flæsk; der var fem Børn. Hun lo og takkede — det var en underlig bevæget Lyd. Saa fik hun Penge til Mælk, Brød, Øl, Petroleum og Penge til Sko-tøjsreparationer. De faar ogsaa en Tønde Kul, som

Sødring besørger ud. Det er saa ofte, at man ikke har den fjærneste Anelse om, hvorvidt det Bidrag man yder, gjør *godt* eller ikke. . . . Jeg saa den sande Glæde her.»

Interessen for og Kjærligheden til Fattige voxede, jo ældre hun blev. For Enker, Børn og »syge Stakler« gjorde hun hvad hun formaaede; det glædede hende saaledes hver Tirsdag at bespise tre Børn, og hun understøttede fattige Studenter. Gjennem mange Aar var en saadan begavet ung Mand, der senere blev en dygtig Skolemand, nøje knyttet til Sødrings Hjem.

Naar der er Tale om hendes Menneskekjærlighed, kan det have Interesse at vide, hvilken Slags Mennesker hun — Kunstnerinden — valgte til sin Omgang. Var det helst »berømte« eller særlig »aandrige« Personer? Det kan man ingenlunde sige. Vel saa hun i sit Hjem Kunstfæller og enkelte unge Malere og Forfattere; men Embedsfamilier dannede hovedsagelig Omgangskredsen. Fra sine Forældres Hus havde hun arvet nogle enkelte Venner, f. Ex. Christian Winther og Krøyer, med hvilke Sødrings kom en Del sammen; de stod Begge Fadder til et af de ældste Børn. ¹⁾

Af Personer, der kom i gamle Rosenkildes Hus og som vistnok ikke hørte til Omgangsvenerne i Datterens, men hvem hun dog undtiden traf, bør nævnes *Emil Aarestrup*, »den lille tykke, joviale, naturlige Mand«, hvem hun saa godt kunde lide. Blot ved et Par Ord og ved Tonefaldet i sin Stemme kunde hun fornøje ham,

¹⁾ Ved Middagsbordet paa denne Dag udbragte Fru Sødring en Skaal for de »kjække Ægtemænd«. Krøyer, der som Pebersvend maaske følte sig tilsidesat, rejste sig strax og foreslog, at drikke for de »ægte kjække Mænd!«

»og saa kunde han ved saadan en lille Ting blive aldeles ude af sig selv. Saa rullede han sig sammen i de underligste Vridninger, slog det store, krøllede Haar hélt ned i Panden, og man vidste ikke, om han lo eller hvad det var, han foretog sig, men han endte i Almindelighed med at ligge nede paa Gulvet.«

Det er med fuld Ret sagt om Fru Sødring, at hun var ganske jævn og ens overfor Alle, enten det saa var højt eller lavtstaaende. Og allevegne var hun lige populær.

En Dag i Begyndelsen af halvfjerdserne gik hun nede ved Gammelstrand i Samtale med sin Datter Johanne, da en Herre hilste hende. Hun var saa optaget af sin Samtale med Datteren, at hun kun gav et lille kort Nik til Siden. »Hvem mon det dog var?« spurgte hun sin Datter. Nogle Dage efter traf hun i et Selskab sammen med Oberst Holten, der leende fortalte hende, at Kong Christian den Niende havde sagt til ham: »Fru Sødring vilde nok ikke kjende mig forleden Dag nede ved Stranden!«

I Maj 1876 spadserede hun en Formiddag, ligeledes med sin Datter Johanne i Charlottenlund Skov, og de toge Plads paa en Bænk. I det samme kom Enkedronning *Caroline Amalie* gaaende med sin Hofdame Frøken *Rosen*, og efter dem fulgte en Lakaj. I Frastand hørte Fru Sødring, at Frøken *Rosen* meget højt meddelte Dronningen, hvem det var, som sad paa Bænken noget derfra. Dronningen smilede og svarede: »Aa, det var morsomt!« Fru Sødring rejste sig, da Dronningen kom hende nær, og gik hende imøde. *Caroline Amalie* rakte begge Hænder ud imod hende og udtalte sin Glæde over

at sé hende. Da sagde Fru Sødring: »Ja, jeg har ikke saa god en Stol, som jeg gjerne vilde have at byde Deres Majestæt; men her staar en Bænk.« Dronningen svarede: »Den er god nok til mig« og satte sig tilligemed Frøken Rosen, hvorefter ogsaa Fru Sødring tog Plads. »Og det er Deres Datter?« »Jo, det er min yngste Datter, Deres Majestæt.« »Ja, jeg véd ikke, om De husker, at jeg engang før har talt med Dem? De var dengang en ung Kone, og jeg mødte Dem med Deres Børn paa Kastelsvejen.« Det huskede Fru Sødring godt, og nu fik Damerne en lang Passiar om nyere og ældre Tider, om gamle Rosenkilde¹⁾ o. s. v., men inde i Skoven under det lyse Bøgeløv gik den røde Lakaj og plukkede Foraarsblomster.

Da Fru Sødring, efter sin Rejse til Italien, gjenoptraadte i »Barselstuen« sendte Dronning Louise i Mellemakten fra sin Loge sin Buket ned til hende paa Scenen. Buketten blev overbragt Fru Sødring af Hofballetmester Bournonville. Hun udbad sig da Audiens paa Palæet for at takke. Dronningen modtog hende med de Ord: »Hvor det var kjønt af Dem, at De vilde hilse paa mig.« Der blev budt Chokolade, og Dronningen serverede selv for hende. Kongen og Prinsesse Thyra kom ind og var meget elskværdige mod hende. Med stor Interesse hørte de hende fortælle om sit Ophold i Rom. Dronningen viste hende rundt i Værelserne, og Fru Sødring udrød da uvilkaarlig: »De har det jo rigtig hyggeligt heroppe!«

1) Det vil erindres, at Christian d. Ottende havde taget sig af Rosenkilde og havde skaffet ham Ansættelse ved »Det kgl. Teater«. (Se P. Hansens Biografi af R. S. XI.)

Følte Fru Sødring saaledes, at hun var populær paa højere Steder, fik hun ofte det Samme at mærke, naar hun blot gik udenfor sin Dør. Mange, hende ganske ubekjendte Mennesker, ja selv Børn, hilste hende. En Dag mødte hun en lille Dreng i Frederiksberggade, og da han strunk tog Kaskjetten af for hende, spurgte hun: »Kjender Du mig?» »Det er Fru Sødring fra »Det kongelige Teater«,« svarede han meget bevidst.

Da Fru Sødring var vendt tilbage fra sin Rejse til Italien, overrakte hendes Amagerkone, der i mange Aar havde bragt Grøntsager til hendes Hjem, hende følgende Digt, skrevet paa rosenrødt Papir:

Velkommen, Velkommen til Danmark atter hjem!
Nu Savn og Længsels Taarer
Maa hurtig svinde hen.

Gid Sundhedens Roser
Paa Kinden blomstre maa,
Da først vil af Glæde
Vort Hjerte fuldt slaa.

Den Glæde sig strækker ei
Til Ven og Frænde blot,
Den Glæde sig strømmer
Fra Borger til Slot.

Nu Talia hun smiler:
O hvilken Lyst og Fryd
Nu atter jeg skuer
Min Stolthed og Pryd.

Amager Konen.

Fru Sødrings Popularitet kunde dog ogsaa have sine mindre behagelige Sider. Den, der har gaaet med hende

ned igjennem Københavns Gader, véd, i hvor høj Grad hun var Gjenstand for de Forbigaaendes allerstørste Opmærksomhed. De fixerede hende fra Top til Taa, smilede paa allervenligste Maade og standsede, naar hun var kommet forbi, for ogsaa at nyde hende paa Ryggen.

En Formiddag gik hun over Amagertorv og saae dér en Mængde dejlige Pigeonæbler hos en Sælgekone. Hun fortalte senere: »Det var et uhyre sværlemmet Fruentimmer og ganske violet i Hovedet. Jeg gik hen til hende og sagde ganske stille og sagte: »Hør, kan jeg ikke faa de Pigeonner sendt hjem?« Saa satte Konen begge Hænderne i Siderne, saae straalende paa mig og sagde: »Om *De* kan faa dem sendt hjem? Jo, det véd Gud, De kan, Fru Sødring.« Saa rejste hun sig op og raabte med en vældig Stemme: »Peter! Peter! Bring de Pigeonner til Vestervold 3 til Fru Sødring fra Teatret!« Jeg blev ganske ulykkelig og luskede af; for Folk saae efter mig.«

Hun kunde mindst finde sig i Publikums Paatrængenhed, naar en alvorlig eller poetisk Stemning hos hende krævede Ensomhed — i Kirken eller ude i Naturen. En Dag sad hun paa en Bænk i »Dyrehaven« og glædede sig ved at nyde Skovensomheden. Stedet var afsides, og hun troede sig sikker. Da kom der spadserende en Dame, og da denne paa dette ensomme Sted saae den bekjendte Skuespillerinde, stillede Vedkommende sig op, stiv som en Støtte, og betragtede hende. Da blev Fru Sødring saa opbragt, at hun rejste sig og sagde: »Herregud, kan De da ikke begribe, det er uforskammet at

Dem, at stille Dem saadan op og besé mig!« Damen forsvandt i en Fart.

Værst var det hende dog, naar hun gik i Kirke. »Det følger af sig selv, at jeg dér vil være i Stilhed og ubemærket, og saa vækker jeg altid Opmærksomhed og bliver bekigget,« sagde hun.

Man kan ikke undres over, at hun tilsidst udtalte: »Jeg har Lyst til at trække mig tilbage; jeg er træt, og jeg trænger til at kunne gaa ned ad en Gade i Fred.« Berømmelsens Offentlighed havde hun faaet Mær end Nok af.

Fru Sødring var en stor Ven af Folkelivet og en udmærket Iagttaget af de mange smaa Tildragelser, hun blev Vidne til paa sine Spadsereture. Ligesom hun var en varm Patriot, var hun ogsaa stærkt optaget af sin Fødebys Liv og Udvikling. Hendes Kjærlighed til Naturen gav sig Udslag i den Interesse, hvormed hun omfattede Hovedstadens Haver og Anlæg, og hun var ingenlunde altid venlig stemt mod den Borgmester, der havde disse Anliggender under sig. Hun vilde have overmaade mange Buskads- og Blomsterpartier indrettet rundt omkring, hvor det var muligt, Springvande skulde kvæge, forskjønne og lyde melodisk, og der skulde være Overflødighed af Bænke. Men disse Anlæg maatte ikke afspærres. Hun hadede Stakitværker: »naar man anbringer saadan Noget, saa opdrager man ikke Folk til Moralitet — for mange Forbud bevirke Overtrædelse — men man skal opdrage Folk til at indsé, at alt Sligt er vor fælles Ejendom, som vi skal glæde os ved, og som vi skal enes om at passe paa. Saadan gjør de i de sydlige Lande!«

Naturen, bragt ind i Bylivet, den Tanke tiltalte hende. Ofte i det Foregaaende vil man have bemærket hendes fine, kjærlige Følelse for Naturen. Denne Følelse giver sig ogsaa Udslag i følgende Brudstykke af et Brev, hun d. 23de Maj 1873 skrev til mig, da jeg med H. C. Andersen var paa Rejse i Schweitz. Hun siger:

»Bed Andersen om han vil sætte sig hos mig paa Bænken ved Genfersøen; jeg har Noget at tale med ham om. Jeg vil bede ham om at lade de nys udsprungne Bøge og den yndige frodige Skovbund tale. Ofte har jo Skoven Grund til at være glad over Menneskene; men — ja, De kan nok mærke, jeg har sét Noget, som oprørte mig; det er Det, jeg nu betror til *Andersen*. Det var i Søndagsformiddag; vi spadserede i den yndige Charlottenlund Skov; uagtet Kulden, var Alt dog Skjønhed, hvorhen man saae. Vi havde Bøgegrene med os og Blomster, som vi med stor Omhu bevarede, da de skulde smykke Hjemmet; min Dagligstue skulde forvandles til en Lund. — To Herrer og en Dame, som gik os forbi, saae paa vore Grene; den ene Herre blev tilbage, bøjede en dejlig stor Gren ned, brød en Del mindre Grene af og gik hurtig hen ad den foraarsfriske Skovsti; og hvad sér jeg ham saa gjøre? Han staar stille, sér paa sine Støvler, og med det lyse, dunede Bøgeløv tørrer han Støvet af disse væmmelige Støvler. Jeg havde nær skreget højt af Harme. Har De kjendt Mage til Raahed? Jeg tænkte paa Andersen; jeg syntes, han skulde hjælpe mig. —

Efter at have skildret Fru Sødring i Forhold til Menneskene og Naturen, vil jeg omtale hende i hendes Forhold til Kunst og Videnskab. Jeg tror at turde sige,

hun forstod alle Kunstarter og skattede dem alle højt, men næst efter Skuespilkunst, Musik og Digtekunst, som hun kom i udøvende Forhold til, tror jeg, Malerkunsten var hende kjærest. I sine raske Dage, besøgte hun meget Udstillingerne paa Charlottenborg, og jeg har Indtryk af, at blandt den Tids danske Genremalere var *Carl Bloch* hende den kjæreste. Engang sagde hun: »Har De nogensinde set Nogen male Øjne som han, baade skønne og komiske, som nu f. Ex. den vrede Mand i den Værts-husscene, som han kalder »gamle Fyre«, De véd *ham*, der skeler saadan,« og saa skelede hun selv med en aldeles ubeskrivelig komisk Virkning.

Hun var ligefrem forbitret over den overlegne Maade, hvorpaa Rigmænd ofte gjøre Bestillinger hos Kunstnere, som om det var en Naade, at de vilde købe Billederne, istedetfor at de burde prise sig lykkelige ved at faa dem i Eje. Da hun selv engang købte et Maleri, skrev hun til vedkommende Kunstner: »Vil De vise mig det Ven-skab, at jeg maa blive den lykkelige Ejer af Deres smukke Arbejde?«

Hvad hendes Læsning angaar, da blev denne med Aarene mere og mere omfattende og dyberegaende; hun havde Meget at indhente fra sin Barndom og tidlige Ungdom, og hun tog alvorlig fat, læste ypperlig og bevarede det trofast. Hun har fortalt mig, at den første Bog, hun købte, efter at hun som ung Pige selv havde faaet Indtægter, var St. Hilaire: Napoleons Historie. Af Romanforfattere satte hun *Dickens* højst. Senere hen i Livet bestod hendes Læsning mest i etiske Afhandlinger, Biografier, kort sagt: saadanne Skrifter, der kunde lære hende at leve. Hun sagde: »Jeg elsker de Bøger, hvori

Det, jeg læser, maaske kan indtræffe for mig selv to eller tre Dage efter, at jeg har læst det. Saa er jeg bleven undervist i, hvorledes jeg skal skikke mig i det. Saaledes skal Kunsten være til for Livet, først da udfylde de og forklare hinanden; uden *det* har Literaturen eller Kunsten ikke virkelig Værd for mig. Nogle Mennesker har deres Talenter — ligesom Urtekræmmerne deres Varer — liggende i smaa Rum; men jeg vil, at de alle vegne skal træde frem og beaande hele Livet og enhver nok saa prosaisk Gjerning.«

I Forbindelse hermed anfører jeg følgende Ytring af hende: »Naar jeg i en god Bog kommer til Noget, der rigtig griber og fylder mig, saa maa jeg lægge Bogen til Side og foretage mig en eller anden huslig Gjerning.«

Den saakaldte moderne, realistiske Retning i Literaturen var hun ikke Tilhænger af; i alt Fald syntes hun ikke om dens Sprog. I Oktober 1884 sagde hun: »Det er underligt, at man slet ikke længer har Lyst til at fortælle simpelt og jævnt, naturligt og lige ud; nu skal Alting gjøres pikant. Tit, naar jeg læser vore nyere Forfattere, kommer jeg til at tænke paa en lille Pige i Koret ved Det kongelige Teater. Hun var mig meget hengiven. Saa en Dag kom hun med et Par Maanedstroser og gav mig dem. Jeg lugtede til dem; hun havde hældt Eau de Cologne paa dem. Saadan bære mange af de moderne Forfattere sig ad «

Vilde man spørge, om Fru Sødring i det Hele, da hun blev ældre, stod i stærk Opposition til alt det Nye, der brød frem i Tiden, saa maa der svares Nej. Det Uréne, Sjofle, Hadet, Ufordrageligheden, Overfladiskheden, Tendensen i Kunst og

Videnskab, kort sagt: de mangfoldige Misvisninger, som Tiden i hendes senere Aar var fuld af, ja, dem sørgede hun over, af dem følte hun sig frastødt. Men den Sandhedssøgen, som hun mærkede rundt om sig, var hun glad over; hun mente, at den maatte føde *Personer*. Gammel i Sind blev hun aldrig i den Forstand, at hun udelukkede sig fra Tidsbevægelserne og med Stivnethed ene saae tilbage til de Tider, da hendes Virksomhed var paa sit Højdepunkt, og saa fordømte Alt, som kom frem, efter at hun var traadt tilbage. Derfor kunde hun i sine senere Aar skrive til mig: »Af Aar er det en gammel Veninde, De har; men jeg er ung i min Følelse og Tanke, ja, jeg har aldrig været yngre. Maa jeg blot være rask, skal jeg nok leve og virke for og med alle mine Kjære« »Det var morsomt at være med, med som i gamle Dage; jeg mener, at jeg gjerne vilde være ved Kræfter som før, saa skulde I sé Løjer.« »Der er en saa underlig Fart i mig i denne Tid — jeg er ikke langsom nok; jeg tror, det ligger i Frosten og det dejlige Solskin *ude* og Kakkellovnsvarmen inde i min rare Stue, og saa de kjærlige Tanker, jeg hører fra mange Venner. . . . Ja, lad os holde fast ved Det, der i Sandhed griber vor bedste Følelse, holde fast ved alle gode gamle Minder, saa komme vi nok over, hvad der er tomt og hult.«

Hendes stærke Temperament bragte hende ogsaa Sorger. Den 31te Maj 1885 skriver hun: »Ja, Rosenkilderne er heftige. Hvor det er ækelt med denne Heftighed! Jeg kan blive det endnu, skjønt jeg kæmper mod det. Det er ogsaa det Infame med dette Højre og Venstre, og jeg kan ikke lade være at udtale mig. Jeg troede,

jeg skulde være bleven saadan en stille, gammel Kone, og nu synes jeg, jeg næsten aldrig har været saa livlig som i Vinter.«

De gamle Nordboere troede, det var et Varsel om Døden at se sin Fylgie, og Almuen tror endnu, at det at se sig selv er et sikkert Dødstegn. Og dog er det Udviklingens Forpligtelse at beskue sig selv for at lære sig selv at kjende. Men vist er det dog, at der er en Selvbeskuelse, som hviler paa Forfængelighed, og den er ganske vist et Varsel om aandelig Død. Man træffer meget ofte denne Forfængelighed hos Kunstnere, maaske oftest hos Skuespillere. Havde Fru Sødring den? Jeg tror, i en ualmindelig ringe Grad. Selv sagde hun paa sine gamle Dage: »Forfængelig? Jeg vilde saa nødig være det, men jeg er det endnu. Naar jeg f. Ex. har skrevet et langt Brev til Nogen eller sendt Nogen en Gave, saa kan jeg gaa og udmale mig, hvorledes det bliver modtaget, hvor glad Vedkommende bliver for det og alt saadant Noget, saa jeg ender med at sige til mig selv: »Du er dog en taabelig verdslig Nar.« Som man vil se, var *det* ikke den værste Slags Forfængelighed. Den eneste Tid, jeg har troet at bemærke en vis sygelig Selvoptagethed hos hende, var den Periode, da hun havde trukket sig tilbage fra Teatret; da beskæftigede hun sig meget med den Tanke, at Publikum havde glemt hende, at man var utaknemmelig overfor hvad hun havde ydet, og Lignende. Da var der Bitterhed i hende; men hun fik hurtig Bugt dermed, og senere har jeg ofte tænkt paa, at hun var en beundringsværdig Undtagelse fra den gennemgaaende saa forfængelige Skuespillerstand.

Ved Omtalen af Fru Sødring som Skuespillerinde har jeg gjort opmærksom paa hendes danske Natur. Den fostrede den varmeste Fædrelandskjærlighed; hun var af hele sit Hjærte dansk. I Krigsaarene var hun levende opfyldt af Begivenhederne; hun skrev opmuntrende Breve til Venner i Felten, og vort Folks Sag var hendes Sag. Det var ogsaa hendes Danskhed, der bragte hende til at skatte en Digter som *Ploug* saa højt; paa ingen Maade er det en Tilfældighed, at hun lod sig afbilde med hans »Samlede Digte« i sin Haand, saaledes som hun staar paa det bekjendte Billede af hende.

I Fru Sødrings Følelse var der altid *Alvor*. Jeg hørte hende engang udbringe en nyforlovet Piges Skaal. Hun sagde da: »Kvindens Ansvar stiger fra Datter til Søster — Brud — Hustru og Moder. Og hvor god er ikke Gud, at han lader dette Ansvar blive størst gjennem det selvvalgte, dybest sympatetiske Forhold. Tro mig, naar Lykken straal'er farverigt, solvarmt og rødmende, saa har den Alvor som Baggrund. Det er Sagen: lev alvorlig, saa bliver man ogsaa glad.« — Her talte hun af egen Erfaring.

Og hendes Alvor lod hende blive *dybtgaaende* og grundig i alle Forhold. Man kan maale et Menneskes Dygtighed efter den Energi, hvormed Vedkommende tilegner sig alt det Væsentlige, der møder det paa Vejen. Lader man noget, der vedkommer Ens Natur, ligge uoptaget og uforstaaet, og man saa gaar videre, er der Brist paa Dygtigheden. Fru Sødring beviste netop i saa Henseende sin Energi og sit Alvor.

Hendes allerinderste Følelser kjendte jeg ikke, og dem trænger Verden aldrig ind til. Hun sagde selv: »Gaa

blot stille med Det, der rører sig dybest i Dig. Jeg har nu skildret hende, saavidt jeg har kunnet det efter mit Kjendskab til hende. Selv sagde hun engang, at skulde hun karakterisere sin egen Person, vilde hun gjøre det ved at fremhæve sin Kjærlighed til *de Gamle, Børnene* og sin *Sans for det Ejendommelige i Livets smaa Enkeltheder*.

Der staar nu tilbage for mig at skildre hendes ydre Person.

Denne vil være de Fleste bekendt gennem talrige Portrætter. Man vil vide, at hendes Ansigtstræk vare meget markerede, hele Aasynet stærkt gjennearbejdet indvendig fra. Den høje, fantasirige Pande stod aaben og fri, da hun bar det gyldenbrune Haar tilbagestrøget. Øjenbrynene vare stærke og meget buede, og naar man f. Ex. kunde sige om Niels W. Gades Øjne, at de ofte lynede himmelblaat, saa var der i Fru Sødrings Øjenslue et i Varme og Lune udstraalende mørkeblaat Sjøleliv. Næsen var høj og stor, uden at være virkelig skarp, og den tyndlæbede Mund, der strakte sig temmelig bredt, havde i sine fine Buer og sit levende Udtryk et rigt Spil af Satire og Aandighed. Hendes Figur var meget smuk, og Skikkelsen snarere lille end høj, skjønt spinkel, saa dog i hendes Sundhedsaar rund. Da *Gertner* engang tegnede hende, kunde han ikke blive færdig med at beundre hendes skønne Byste, de smukke Arme og de fine, smalle Hænder.

Hvad der gjorde hele hendes Person dobbelt behagelig, var den fuldendte Zirlighed og Properhed, som var over hende. Bevægelserne vare yndefulde, og der var intet Barokt over hende. Skulde jeg nævne en Særegenhed,

maatte det blive den, at hun meget ofte strøg højre Haands fladstrakte Fingre hen ovenover højre Øjes Bryn og Tindingen; det dulmede vistnok hendes hyppige Hovedsmerter. Hendes Klædedragt var ejendommelig, uden at være afstikkende, og hun benyttede altid kostbare Stoffer. Store hvide Kraver med Hedebosyning husker jeg hende med i mange Aar, og jeg har Indtryk af, at hendes Dragter vare besatte med mange Kniplinger. Om Halsen og ned over sit Bryst bar hun ofte en lang, sort Kjæde af store Ringe, hvorfra der hang et Kors ned, og hvorved hendes Uhr var befæstet; forresten mindes jeg hende ikke med Smykker. I sin Promenadedragt saae hun statelig ud og havde da næsten altid et Lommetørklæde i Haanden; hendes Gang var ikke smuk, den var ægte rosenkildesk, lidt slæbende, lidt rokkende. Hun generede sig ikke for at være belæsset med temmelig mange Smaapakker; men hun bar dem med stor Gratie, som hun overhovedet altid gjorde et æstetisk Indtryk.

Nu er alt Dette svundet for vore Øjne; kun Minderne drage det frem. Jeg har søgt at fæstne hendes Billede. Flere Gange har hun talt til mig om, at jeg skulde skildre hendes Levned. Engang sagde hun: »Det vil jeg bestemt bede om, at man efter min Død ikke vil skrive Noget om mig, som ikke kan gavne Andre. I en Biografi bør der kun staa Det, som kan være til Belæring for andre Mennesker.« Dette hendes Ønske haaber jeg er respekteret i det Foregaaende. Da Cicero skrev til Lucius Lucejus og bad ham om at skrive hans Historie, sagde han: »Ros mig lidt, ikke blot saa meget som mine Gjerninger kunne fortjene, men tillad kun det Venskab, der bestaar imellem os, at jeg berømmes lidt mere, end

Sandheden maaske giver Ret til. Fru Sødring sagde til mig i Maj 1884: »Ros mig ikke for meget, naar De skriver om mig; det har man ikke godt af, selv naar man er død. Folk tror ikke paa det. Husk, hvad Magt der ligger i den rene Sandhed!« Dette Ønske og Raad har jeg søgt at følge nøje i Alt, hvad jeg har skrevet om hende. Og saa tror jeg paa, at de Personer, der har været noget Rigtigt, faa den reneste og mest ægte Betydning, naar de ere døde. I Eftermælet tale de i forklaret Skikkelse til os. Det er Opfyldelsen af Bibelens Ord om Hvedekornet, der falder i Jorden og dør og da først bærer megen Frugt.

Hvad ejer vi? Vi ejer kun Det, der repræsenterer vort Livs Arbejde, det vil sige, det Arbejde, i hvilket vi have lagt vor Kjærlighed ind. Den Gjerning, vi udføre, har i al Almindelighed intet personligt Udbytte for os; det er Hjærtet i os, der angiver dens Værd. Jo mere inderlig vi gjøre den af usigelig Kjærlighed, desto højere stiger dens Værd. Gjærningen være i og for sig saa glimrende den være vil, den mister hele sin personlige Vægt for os, hvis den f. Ex. er gjort af Forfængelighed, Have-syge, eller lignende Bevæggrunde. Jeg saae engang en Gravhøj under høje Egetræer og omgiven af en stor Sædemark; før Sæden var høstet, kunde Ingen retmæssig naae ind til den: Ingen bør gaa i sin Grav, før han har tilsaaet og høstet sine aandelige Marker. Det kunde man sige, at Julie Sødring havde gjort.

Det eneste virkelige Monument paa en Grav er den Afdødes Livsværk — derfor hviler Thorvaldsen smukkest af Alle. Men Skuespillkunstens Værk svinder; Hvem sér det, naar Udøveren er gaaet bort? Ingen er det saa

svært at fremstille for Efterkommerne som den dramatiske Scenes Kunstnere. Men alligevel virker deres store Gjerning; som en usynlig Flod strømmer den frugtbar-gjørende gennem Fremtidens Egne. Det véd jeg, at Julie Sødrings Gjærning har gjort og vil gjøre.

Paa hendes Grav vil jeg indskrive et Ord, jeg engang har hørt af hendes egen Mund: »Det Menneske, som har været trofast i Længden, bevarer man bedst i Mindet.«
